

Innehållsförteckning

INLEDNING OCH SYFTE	1
MIN EGEN BAKGRUND	3
FMT-METODEN	4
METODBESKRIVNING	4
FMT-KRITERIERNA	5
FMT SOM ANALYSINSTRUMENT.....	9
BEHANDLINGSSITUATIONEN.....	10
FMT-METODEN RENT NEUROLOGISKT.....	12
KATEGORIerna	14
KODSYSTEMET	17
TEORIAVSNITT	22
EN SVENSKLEKTION	22
EN ENGELSKLEKTION	29
EN MATEMATIKLEKTION	34
SLUTSATS.....	37
FALLBESKRIVNINGAR	38
LINNÉA.....	38
JESPER.....	44
FREDRIKA.....	49
DISKUSSION	53
KAN FMT HJÄLPA FLER ELEVER ATT NÅ MÅLEN I SVENSKA, ENGELSKA OCH MATEMATIK? .	53
KÄLLFÖRTECKNING	55

Inledning och syfte

I en mellanstor stad i Mälardalen arbetar jag på en 1-5 skola som grundskollärare. De senaste tre åren har jag studerat till FMT-terapeut på Musikterapiinstitutet i Uppsala. Under de här tre åren har jag tillsammans med mina kurskamrater åkt till Uppsala åtta heldagar på hösten och tio heldagar på våren. Vid varje tillfälle har vi fått föreläsningar och/eller praktiska handledningar av utbildade FMT-terapeuter. Främst har vi undervisats av Lasse Hjelm, FMT-metodens grundare, och Elin Svanström. Kursen består av både teoretiska och praktiska studier. I kursen ingår förutom rent metodiska kunskaper även neurologi, kunskap om olika skadebilder och barns motoriska utveckling.

Det här är mitt examensarbete där jag ska visa mina kunskaper om och i FMT-metoden men också sprida kunskap om metoden till andra. Den frågeställning som jag har valt att lyfta fram som huvudfråga i arbetet är:

Kan FMT-metoden hjälpa fler elever att nå målen i svenska, engelska och matematik?

Syftet med det här examensarbetet är att intressera rektorer och annan skolpersonal för FMT-metoden och dess verkningar och möjligheter. Jag vill påvisa hur man genom metoden kan öka elevernas möjligheter till att uppnå de kunskapsmål som står i läroplanen. Skolstyrelser i olika kommuner kräver ständigt att varje skola ska visa hur många av eleverna som har uppnått läroplanens mål i årskurs 5 och årskurs 9. För de elever som inte uppnått målen ska varje rektor stå till svars för hur skolan har arbetat med just de eleverna. I dagsläget är det många elever som inte når målen och på skolorna försöker man ständigt finna nya vägar för att få alla elever att göra det. Efter att ha gått FMT-utbildningen är jag övertygad om att man med hjälp av en FMT-terapeut på varje skola skulle kunna hjälpa fler elever i deras skolarbete så att en högre måluppfyllelse vore möjlig. Därav skulle också livskvaliteten öka betydligt för varje enskild elev.

I arbetet kommer jag att beskriva FMT-metoden, dess kodsysteem och dess möjligheter. Jag kommer också att beskriva tre adepter som jag arbetat med under en tid, vilka svårigheter de hade när de kom till mig, vad deras föräldrar tyckte och vilka framsteg jag tycker mig ha sett.

Jag kommer dessutom att beskriva tre olika skolsituationer i ämnena svenska, engelska och matematik och utifrån dem se vad som krävs av varje enskild elev för att klara av varje lektion. Detta kommer jag att sätta i samband med FMT-metoden och visa på hur en FMT-behandling kan vara till hjälp i varje enskilt fall. I hela rapporten kommer eleven/adepten att nämnas i maskulinum för enkelhets skull även om upplysningarna gäller båda könen.

Min egen bakgrund

Jag kommer ifrån Helsingborg men är sedan sex år bosatt i Mälardalen. I tioårsåldern började jag spela tvärflöjt på Kommunala musikskolan och har sedan dess varit intresserad av musik. När jag var sexton år började jag spela piano och även lite gitarr. Jag har spelat i många orkestrar och ensembler och sjungit i körer. Musiken genomsyrade på många sätt alla mina ungdomsår och gör det även nu i vuxen ålder.

Jag utbildade mig till grundskollärare med musik som tillval och fick snart en tjänst i en mellanstor stad i Mälardalen där jag fortfarande arbetar. På skolan finns både grund- och särskola. De första åren var jag klassföreståndare på grundskolan samtidigt som jag undervisade i musik på särskolan. De senaste två åren har jag enbart arbetat som klasslärare på grundskolan. På särskolan hade jag många olika grupper med olika funktionshinder. Jag upptäckte tidigt att de musikaliska målen fick ge vika och istället har jag använt musiken för att nå eleverna på den nivå de befinner sig på. Jag trivdes mycket bra som musiklärare men jag började bli nyfiken på om det fanns något annat sätt att med musiken som hjälp kunna arbeta med dessa elever. Specialläraren på min skola visade mig en artikel om FMT-metoden och tyckte att jag skulle gå utbildningen till FMT-terapeut. Min rektor förstod nyttan av att ha en FMT-terapeut på skolan vilket gjorde att jag kunde göra det.

Nu i slutet av utbildningen är jag övertygad om att FMT har en stor plats i skolvärlden. Givetvis är den till nytta inom många andra områden också såsom äldreomsorg o s v, men eftersom det är i skolvärlden som jag befinner mig är det lättast att relatera dit. Jag känner en stor tilltro till FMT-metoden och är glad för det nya redskap jag fått i mitt arbete med eleverna på skolan.

FMT-metoden

Metodbeskrivning

FMT-metoden, där FMT står för Funktionsinriktad Musik Terapi, utvecklades av Lasse Hjelm på mitten av 70- talet när han arbetade med barn och ungdomar med CP-skador på Folke Bernadottehemmet i Uppsala. Under åren som gått sedan dess har metoden utvecklats och förfinats av Hjelm till den metod som presenteras i dagsläget.

FMT-metoden utgår ifrån varje individ och dess utvecklingsnivå och bygger delvis på Piagets utvecklingslära. Piaget menade att när en människa utvecklas är varje utvecklingssteg beroende av det föregående steget. Om det finns luckor i ett steg kommer detta att märkas i alla de följande stegen.

Det väsentliga i dessa varandra följande konstruktioner kvarstår under loppet av de följande stadierna och bildar understrukturer på vilka de följande karaktärsbyggnaderna reser sig.¹

FMT-metoden är icke-verbal och icke-instruktiv vilket innebär att adepten handlar helt utifrån egen kraft och egna initiativ. Detta är en grundsten inom FMT. Genom att komma åt varje adepts *egen* handlingskraft kommer vi också åt varje adepts utvecklingsnivå. Inga kommentarer, instruktioner eller beröm förekommer.

Behandlingen går till på så sätt att terapeuten sitter vid pianot och adepten spelar på olika attribut, oftast trummor, efter ett mycket strukturerat mönster. Terapeuten använder sig av specialkomponerade koder, melodislingor, unika för FMT metoden. Eftersom FMT-metoden utgår ifrån varje individ är all behandling individuell, gruppterapi är uteslutet. Behandlingen ska vara lustfylld, kravlös och bygga på varje individs utvecklingsnivå. De specialkomponerade koderna lockar till rörelse vilket i sin tur ger en samverkan mellan adept och terapeut. Samverkan är grundläggande inom FMT.

¹ Piaget 1988, s 10

All inläring eller utveckling som Piaget skulle ha sagt förutsätter aktivitet från barnets sida.²

Alla barn följer en viss normalkurva i utvecklingen från spädbarn till vuxen ålder. Den allra största utvecklingen sker fram till 7 års ålder. FMT-metoden bygger bl a på den motoriska utvecklingen fram till 7 årsåldern, men flera områden samverkar. Birgitta Holle skriver:

Sen utveckling inom ett område påverkar oundvikligen hela utvecklingen därför att alla områden måste utvecklas till någorlunda samma nivå för att en hjärnfunktion kan försiggå på denna nivå.³

FMT-metoden handlar inte om att lära ut ett sätt att spela, sitta eller hålla trumstocken. Det handlar om *utveckling*. Eftersom adepten inte lär sig ett nytt beteende utan *utvecklas* till det, stannar effekten av behandlingen kvar hela livet. Adepten går inte tillbaka i utvecklingen igen. Utvecklingen sker på adeptsens nivå, på adeptsens villkor och i adeptsens eget tempo.

FMT-kriterierna

Utifrån det arbete som Hjelm genom åren gjort med elever med olika funktionsnedsättningar har han upptäckt gemensamma drag i deras rörelserepertoar. Dessa gemensamma drag låg till grund för FMT kriterierna som följer nedan. Kriterierna har visat sig vara avgörande för en persons funktionsnivå.

Stabilitet: Ett grundbegrepp inom FMT är KFU d v s Känsla För Underlaget. När man t ex har ett optimalt sittande ska sittknölnarna vara aktiva vilket i sin tur aktiverar rygg, svank och nacke. I det optimala sittandet har adepten också stabil kontakt mellan fötter och golv. Att kunna sitta på ett avslappnat och stabilt sätt är avgörande för en persons välbefinnande, speciellt i skolvärlden där sittandet utgör en stor del av skoldagen. För många elever går för mycket energi åt till just sittandet, vilket lämnar lite energi kvar till att lösa skoluppgifterna. Stabilitet innefattar också ett fungerande stående och gående. Målet är att adepten ska få en kroppskontroll som tillåter honom att fungera i tillvaron utan för mycket energibortfall.

² Imsen 1992, s 263

³ Holle 1994, s 19

Sidoskillnad: Många adepter har stor skillnad i funktionsnivå mellan höger och vänster sida utöver den sedvanliga dominansen. Detta kan i sin tur resultera i bristande kontroll i många situationer. Givetvis hänger detta också samman med stabiliteten och även med perceptionen. För de adepter med stor sidoskillnad går mycket energi åt till att varsebli sin omvärld vilket lämnar lite energi kvar till att fungera i vardagen med dess olika vardagliga uppgifter. Sidoskillnad är en vanlig funktionsnedsättning bland elever med inlärningssvårigheter.

Separata sidorörelser: Separata sidorörelser innebär att samtidigt kunna utföra skilda handlingar med höger och vänster hand. När man t ex skriver används ena handen till att skriva medan den andra ska kunna ligga avslappnat på pappret och se till att det ligger kvar på bordet. Alltså är den här funktionen mycket viktig i skolsituationen.

Bålrotation: Bålrotation innebär att kunna vrida överkroppen utan att få medrörelser i underkroppen t ex i sittande ställning. Bålrotationen har visat sig avgörande för en adepts funktionsnivå. Även stabiliteten försämras om inte bålen medverkar på ett relevant sätt. Hjelm har kunnat se ett samband mellan en försämrad bålrotation och inlärningssvårigheter speciellt vad gäller läsning och stavning.

Korsrörelser: Med korsrörelser menas att kunna korsa händer och armar över kroppens medianlinje. För att kunna detta krävs att höger och vänster kroppshalva samverkar på ett bra sätt. Det är inte en självklarhet för alla att klara av att korsa medianlinjen vilket ställer till med problem vid situationer då det är en nödvändighet t ex vid bilkörning då man ska göra en tvärsväng.

Handutveckling: Man använder sina händer till att utföra det mesta i vardagen. En väl utvecklad handfunktion är därför nyckeln till en persons välbefinnande. Även om en person med svagt utvecklad handfunktion kan klara av alla vardagens göromål såsom t ex knäppa knappar eller knyta skorna måste han/hon hela tiden kompensera sin svaga handfunktion på något sätt. Detta kan resultera i trötthet, koncentrationssvårigheter o s v.

Ett självklart mål för handens utveckling är bl a att kunna skriva avslappnat och obehindrat. För att nå dit är det av yttersta vikt att alla barn får gå igenom alla handens utvecklingsfaser. Här gäller alltså återigen Piagets teorier om att varje utvecklingssteg är beroende av det föregående. Ett barn som inte i sin egen takt har utvecklat en skrivhand vid skolstarten kan få

stora svårigheter att skriva. Greppet kan vara krampaktigt eller alldeles för ”slött”. Kanske hela skrivrörelsen styrs ifrån axeln istället för genom alla små muskler som finns i fingrarna, handen och handleden. För en skolelev med utvecklad skrivhand går även i detta fall alldeles för mycket energi åt till själva skrivandet så att själva skrivuppgiften kan kännas övermäktig.

Ett barn har en utvecklad handfunktion vid 6 års ålder. Det bör poängteras att man inte kommer någonbart med att tvinga ett barn att använda ett grepp som det inte är moget för. Det kommer enbart att försvåra situationen för barnet. I FMT-metoden får adepten chans att utvecklas på den utvecklingsnivå som han/hon befinner sig och därifrån komma vidare mot en färdigutvecklad hand.

I vilket fall som helst gäller det att inte tvinga barnet till fortsatt utveckling utan att bygga på och befästa den aktuella utvecklingsnivån så mycket som möjligt för att göra det lättare för barnet att på ett naturligt sätt nå nästa utvecklingsnivå om och när detta blir möjligt.⁴

Handledsfunktion: För en optimal funktionsnivå är handleden ett viktigt redskap i många handlingar. En stel, inaktiv handled såväl som en slapp försvårar möjligheten till att precisera rörelserna som då istället får styras från axeln eller handen. En stabil handledsfunktion är lika viktigt som en stabil kropp.

Koordination Hand/Fot: Att kunna koordinera händer och fötter är ett måste vid t ex klättring, cykling, simning. Det handlar om att kunna koordinera sin kropp vid vardagens olika problem och uppgifter. En väl fungerade fotfunktion har dessutom visat sig ha ett klart samband med en persons talutveckling.

Perception: Det handlar om att varsebli sin omgivning, att kunna tolka och förstå signaler och intryck från sinnesorganen, att kunna orientera sig i skolan, på ett köpcenter eller andra platser med många intryck. Personer med utvecklad perception kan ha svårigheter att upptäcka och tolka sin omvärld.

⁴ Holle 1994, s 27

Att kunna tolka hörselintryck på ett bra sätt, att ha en väl utvecklad auditiv perception, är ett måste t ex i skolan. Som elev ska man kunna tolka talat språk samtidigt som man ska kunna sälla bort ovidkommande ljud t ex elever som springer förbi klassrummet.

Samverkan mellan perception och motorik är *funktion*. Perception är så nära förbundet med motorik att det är svårt att skilja de två åt.

Den motoriska utvecklingen är nära förbunden med den perceptuella utvecklingen – om motoriken är försenad får perceptionen på de flesta områden så dåliga betingelser att barnet blir utvecklingshämmat på alla områden.⁵

FMT-metoden ger möjlighet till utveckling inom både perception och motorik parallellt. Även om man rent motoriskt kan utföra olika rörelser men inte har en utvecklad perception som tillåter att man tolkar omvärlden på så sätt att rörelsen blir rätt tajmad har man inte uppnått målet med rörelsen. Det krävs alltså en samordning mellan motorik och perception för att rörelsen ska bli ändamålsenlig.

Modell/logik: Modell/logik innebär adeptens förmåga till att lösa de problem han/hon ställs inför. I FMT-situationen innebär detta att utan instruktioner kunna lösa de uppställningar av attribut som han ställs inför; att hitta en bra modell för att kunna spela. Det logiska tänkandet utvecklas vilket i skolan är av speciell betydelse vid matematikinläringen.

Helhetskoordination: Helhetskoordination har att göra med hur adepten samordnar sin rörelserepertoar till att lösa de olika uppgifterna i FMT-situationen. Hur samverkar andningen med resten av kroppen? Hur ser förmotoriken ut? Kan adepten koncentrera sin energi till det som är viktigt för stunden? En persons helhetskoordination påverkar också hur han kan samordna sig i vardagen.

⁵ Holle 1994, s 38

FMT som analysinstrument

FMT-metoden är ett användbart analysinstrument. Man kan upptäcka förseningar i utvecklingen och behandla dessa till gagn för adepten. Analysinstrumentet hjälper också till att se framsteg i utvecklingen under behandlingens gång. Adepten märker inte att en analys sker eftersom det sker under spelandets gång. Detta gör också att det blir en ärlig analys. Adepten gör sig inte till och försöker inte förbättra något. Kriterierna för analysen är inte heller kända för adepten under analysens gång.

I en analysituation utgår man ifrån FMT-kriterierna (se sidan 5). Man bedömer vart och ett av kriterierna och poängsätter dem från 0 – 3 där 0 innebär att adepten inte har några problem och 3 innebär stora problem inom just det utvecklingsområdet. Man kan sätta $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{4}$ poäng också, så skalan ger stora möjligheter till en rättvis bedömning.

Analys sker alltid vid det första behandlingstillfället. Räcker inte tiden till kan analysen fortsätta även de kommande behandlingstillfällena tills terapeuten har skapat sig en rättvis bedömning av adepten. Poängen räknas ihop och används under behandlingens gång som måttstock för att se utveckling och förbättring. Med jämna mellanrum görs sedan analyser under behandlingens gång. Summan av poängen används inte för att på förhand döma ut någon person. Inom FMT kan alla individer behandlas och alla har en utvecklingspotential. Ingen människa är ”för svag” för att få behandling.

Det ska noga betonas att en FMT-terapeut inte behöver känna till en persons diagnos för att kunna behandla honom. Eftersom metoden avläser varje individs funktionsnivå är man inte i behov av diagnoser för att kunna behandla. Däremot kan man se likheter och skillnader mellan personer med olika diagnoser. Terapeuten ställer inte heller några diagnoser. I stället gör alltså terapeuten en analys av adeptens funktionsnivå.

Behandlingssituationen

När adepten kommer till FMT-behandlingen ska han kunna känna trygghet. Därför ska rummet se likadant ut från gång till gång. Det idealiska vore givetvis att ha ett rum där FMT är den enda aktiviteten som äger rum under veckan, men verkligheten ser inte alltid ut så. Ofta får FMT-terapeuten dela rummet med andra verksamheter. Rummet ska helst vara avskalat ifrån för många intryck såsom teckningar eller annat på väggarna, men det behöver inte vara fullständigt tomt. Om man t ex håller hus i ett klassrum kan det vara svårt att styra över hur rummet ska se ut. Då kanske man har möjlighet att bestämma hur den del av rummet som behandlingen sker i ska se ut. Det viktiga är att man alltid är i samma rum och alltid på samma plats i rummet.

Allt ska vara på plats när adepten kommer in i rummet. Terapeuten ska sitta vid pianot eller vid behov hjälpa adepten in i rummet, t ex om adepten är rörelsehindrad. Oavsett hur adepten kommer in i rummet sker aldrig några samtal mellan terapeut och adept inne i rummet. Om adepten har någon som följer honom till behandlingen sker om möjligt överenskommelse om tider eller dylikt före eller efteråt utanför rummet. Det allra bästa är dock att information sker via telefon istället för i anslutning till behandlingen.

Terapeutens plats är alltid vid det akustiska pianot pga de speciella vibrationer som ett sådant avger. Pianot ska vara placerat så att terapeuten sitter i adeptens fokus och så att adepten kan se hela terapeuten, som alltså inte ska gömma sig bakom ett stort piano. Adeptens arbetsplats, som är markerad med en stol och de aktuella attributen, är i anslutning intill pianot, antingen på terapeutens vänstra eller högra sida. Beroende på adept är alltid samma attribut uppställda vid arbetsplatsen vid starten d v s redan när adepten kommer in i rummet.

Under behandlingen ställs adepten inför olika uppställningar av attribut och förflyttningar av dessa. När adepten spelar på attributen svarar terapeuten genom att spela på pianot. En samverkan har då börjat. Under behandlingens gång byter adepten sittställning genom att få klossar under fötterna eller genom att sitta på olika stolar. Adepten kan också stå upp och spela.

De attribut som används är främst trummor och cymbaler. Anledningen till detta är dels för att de lockar till spel men också för att de inte är bundna till någon specifik tonart. Adepten behöver inte oroa sig för att det ska låta falskt när han spelar. Andra attribut är blockflöjter som är preparerade så att en särskild ton per flöjt kan spelas, tågvisslor och andra effektinstrument. Utöver attributen finns också många olika trumstockar och klubbor; korta, långa, tjocka, smala, tunga, lätta o s v. För att utveckla stabiliteten är stolen ett viktigt redskap. Stolar i olika höjd både med och utan ryggstöd samt en del justerbara stolar är därför nödvändiga. Även klossar, bollar och annat används för att utveckla stabiliteten.

Instrument, trumstockar, stolar och klossar är alltså terapeutens redskap under behandlingen. Någon verbal kommunikation förekommer *aldrig* mellan terapeut och adept i behandlingssituationen, inte heller något beröm eller några instruktioner. Terapeuten söker aldrig ögonkontakt med adepten utan betraktar adepten obemärkt under spelets gång. Adepten ska inte märka om terapeuten någon gång tittar på honom.

Det som sker under FMT-behandlingen är *utveckling* inte inläring. Därför får adepten inte några läxor eller dylikt. Det får inte finnas trummor i adeptsens hem och föräldrar eller andra vårdare måste få information om att inte fråga hur det var eller om adepten var duktig o s v. Om adepten självmant berättar något ska man givetvis lyssna men inte värdera eller ställa ytterligare frågor.

FMT-metoden rent neurologiskt

FMT-metoden utgår ifrån adeptens egna handlingar, egna reaktioner. Nedan följer en mycket förenklad beskrivning på hur det går till rent neurologiskt.

Terapeuten gör ett anslag på pianot, en ”fråga”. Adepten hör tonen, frågan, och utifrån dennes funktionsnivå svarar han på frågan genom en reaktion t ex ett slag på trumman. Terapeuten bekräftar svaret genom att spela på pianot igen och ger därefter en ny fråga som adepten svarar på o s v. Samspelet är igång. När terapeuten ger sitt anslag, sin fråga händer följande i adeptens hjärna:

Adeptens sinnesceller i örat registrerar en förändring. Dessa sinnesceller ger en elektronisk urladdning till närliggande celler vilka sänker sin känslighetsgrad så att en noggrannare analys av förändringen, signalen, kan ske. Detta kallas för lateral inhibition. (utsläckande åt sidan). Samtidigt skickas signaler till ryggmärgen. När signalen kommer till ryggmärgen skickas den vidare upp till hjärnstammen och behandlas av det primära tolkningsområdet i hjärnbarken. Nu kan en detaljbearbetning av signalen ske. Om det är ett ljud, som i detta fall, skickas signalen vidare till primära hörselbarken. Samtidigt undersöker thalamus om några andra sinnesceller har känt någon retning, förändring. Och samtidigt skickas signaler till de frontala delarna av hjärnan där en motorisk anpassning sker. Tolkningen av signalen sker på så sätt att hjärnan försöker sätta in den i ett välbekant mönster. Den går tillbaka till det den känner igen. När tolkningen sker samarbetar alla sinnen. Hjärnan söker efter en struktur i kaoset. Detta är perception, att bli varse sin omgivning. En fråga kräver ett svar och när hjärnan tolkat frågan söker den efter ett sätt att svara på. I detta fall kommer hjärnan att försöka få kroppen att på något sätt svara genom ett eller flera slag på trumman. (Smideman, föreläsning 2003)

På alla nivåer finns alltid ett pådrivande motiv bakom alla handlingar.⁶

Pannloben gör en hypotes, ett handlingsprogram. Detta skickas via ryggmärgen till de aktuella musklerna. Samtidigt skickas hela handlingsprogrammet till lillhjärnan som kan hantera och styra dessa rörelser. När svaret lyckas sätter ett belöningssystem igång i kroppen.

⁶ Piaget 1988, s 8

Det är viktigt att notera att motivationen huvudsakligen kommer ifrån individen själv. Den inre tillfredställelsen av att ha löst problemet eller organiserat om sin kunskap på ett nytt sätt ger den växande full belöning.⁷

Det nätverk av celler som varit delaktigt i processen stärks och etableras. Ju fler gånger detta nätverk används blir det starkare och starkare. Till slut sker en automatisering av just denna rörelse. En vuxen människa har många automatiserade nätverk, t ex vid gång, cykling, simning.

Piaget konstaterade att vi lär känna den yttre världen just genom att handla och utforska. Det som sitter kvar på det inre, mentala planet blir inte ett statiskt minnesspår utan ett aktivt handlingsmönster.⁸

All motorisk aktivitet sker genom en ständig återkoppling med perceptionen. Detta är nödvändigt för att justeringar ska kunna ske hela tiden.

Nya tanke- och handlingsmönster utvecklas ständigt ur de gamla. Men villkoret är att individen aktivt och problemlösande bearbetar sin omgivande verklighet.⁹

Anledningen till att FMT-metoden fungerar är att adepten helt enkelt utvecklar nya, mer effektiva nätverk, mer effektiva sätt att svara på. Nervbanorna eller nätverken byggs helt enkelt om. Eftersom ingen verbal kommunikation sker är det inte en medveten, inlärd förändring som sker, utan en omedveten *utvecklad* förändring som sker på adeptens egen nivå. Man kan säga att FMT-metoden skapar nya nätverk att hantera nya situationer och bygger strukturer i hjärnan för att bättre kunna möta utmaningar.

⁷ Maltén 1994, s 69

⁸ Imsen 1992, s 247

⁹ Malten 1994, s 69

Kategorierna

I FMT-metoden finns en uppdelning med fyra olika kategorier av skadebilder eller funktionsnedsättningar. Målet är att adepter ska utvecklas inom sin kategori för att kanske till slut kunna klättra till nästa kategori. Nedan följer en kort beskrivning av varje kategori

Kategori 1

Födselskador

Muskelsjukdomar

Olycksskador

Hjärninfarkter

Viss äldrevård

Demenser

I den här kategorin handlar det mycket om att genom musiken (koderna) sätta igång omedvetna processer, och att medvetandegöra handlingar. De enklare koderna med en enkel musikalisk uppbyggnad används till största delen här. När väl handlingarna blivit medvetna kan man bearbeta och förfinas dem. Återigen; detta sker utan instruktioner, utan beröm, utan fysisk påverkan. Målet är att framkalla en egen reaktion, en egen handling, en egen tanke och egen planering hos adepten. De tidigare nämnda nätverken måste bildas i adeptens egen takt.

All behandling inom FMT handlar om samverkan mellan terapeut och adept. Terapeuten spelar alltså med och inte för adepten. Samverkan är essentiell i FMT metoden och för adeptens utveckling. Det är i samverkan med andra som man utvecklas.

Kan alltså gravt utvecklingsstörda eller gravt utvecklingshindrade människor behandlas? Ja, absolut. Det var inom den målgruppen FMT-metoden från början utvecklades. (Behandling med CP-skadade.) Alla människor, oavsett funktionsnivå, har en utvecklingspotential. Det är en svår uppgift att hitta nyckeln dit, men Lasse Hjelm lyckades hitta den.

Kategori 2

Begåvningshandikapp

Beteendestörningar

Autism och liknande

Viss psykiatrisk vård

Viss äldrevård

Demenser

Inom kategori 2 används de enklare koderna för att locka fram reaktioner och handlingar precis som i kategori 1. FMT-metoden förfinar de resurser och handlingsmönster som adepten har tillgång till. Varje utvecklingssteg måste vara klart innan man går vidare till nästa. Inom kategori 2 finns bl a människor med autism och liknande svårigheter. Här gäller det i första hand att skapa kontakt – skapa en dyad (tvåpersonsgrupp). Ibland kan därför hela rummet utgöra arbetsplatsen. Terapeuten skapar där förutsättningar för spontana handlingar från adeptens sida. Handlingar som terapeuten svarar på och därmed medvetandegör hos adepten. Efterhand kan dessa handlingar genom terapeutens spelande styras mer och mer. En dialog mellan terapeut och adept börjar formas. Genom strukturering av adeptens rörelser närmar sig adepten sedan arbetsplatsen *nära* terapeuten. När adepten väl kommit i terapeutens närhet kan sedan den mer konkreta FMT-behandlingen påbörjas. Samverkan mellan adept och terapeut måste vara etablerad för att någon utveckling på andra områden ska kunna ske.

Kategori 3

DAMP/ADHD-ADD

Dyslexi

Dyskalkyli

Talsvårigheter

Koncentrationssvårigheter

Aspergers syndrom

Vissa psykiatriska problem

Fibromyalgi

Stressyndrom

Inom denna kategori finner vi t ex elever på grundskolan med inlärningssvårigheter eller andra problem. För att kunna fungera på ett bra sätt i skolan krävs det att varje elev har

utvecklat en funktionsnivå i relation till sin kronologiska ålder. Adepterna i denna kategori har en rörelserepertoar som ligger under deras kronologiska ålder. Lasse Hjelm såg under sitt arbete under flera år med barn ifrån denna kategori gemensamma drag, begränsningar av deras rörelserepertoar vilka kom att utvecklas till FMT-kriterierna. Eftersom dessa kriterier har bidragit till FMT-analysen kan den här oftast användas i sin helhet utan begränsningar.

Här handlar det om att utveckla de tidigare nämnda kriterierna för att förfina och utveckla adepternas rörelsemönster och funktionsnivå. Med kategori 3 kan i stort sett alla koder i FMT-metoden användas. Alla kriterier är viktiga att behandla men några är vanligare än andra t ex stabilitet, handfunktion, perception, bålrotation och korsrörelser.

Kategori 4

Egenvald FMT-behandling

Kroppsbalansering

Inom denna kategori finns vanliga vuxna människor som av ett eller annat skäl sökt sig till FMT-behandling. FMT-metoden är uppbyggd på så sätt att alla människor oavsett funktionsnivå kan behandlas. Utifrån adeptens funktionsnivå behandlas och förfinas handlingsmönster och rörelsemönster enligt FMT-modellen. Här kan alla koder användas utifrån behov. Efter behandling med människor inom denna kategori har bl a följande effekter kunnat påvisas: bättre sömn, högre välbefinnande, högre initiativförmåga och bättre koncentration.

Kodsystemet

FMT-metoden bygger på ett system av melodislingor specialkomponerade av Lasse Hjelm; kodsystemet. Med hjälp av koderna bearbetas och utvecklas adepten mot en optimal funktionsnivå. Många koder kan användas vid behov inom flera kategorier även om jag skriver att vissa *huvudsakligen* används i specifika kategorier. Även om koderna har nummer är inte målet med FMT att adepten ska klättra i kodsystemet för att sedan vara färdigbehandlad. Det är kriterierna, och analysen av dem, som avgör vilka framsteg en adept gör. Man spelar heller inte koderna i strikt nummerordning utan terapeuten vet när de olika koderna passar under behandlingens gång. Man blir heller inte ”klar” med en kod för att man går över till en annan. Kodernas uppbyggnad, med specifika melodislingor och uppställningar av attribut, gör att de kan användas på många olika sätt under hela den tid som adepten får FMT-behandling.

I ett tidigare avsnitt (se sid 5) nämndes FMT-kriterierna, och hur de är avgörande för en persons funktionsnivå. Vissa av kriterierna är av sådan karaktär att de kan avläsas och utvecklas med hjälp av alla koder. Exempel på sådana kriterier är t ex stabilitet, perception, modell/logik, handutveckling och handledsutveckling. Dock bör det påpekas att vissa koder är *särskilt* bra för att avläsa och utveckla dessa kriterier. Man skulle kunna säga att alla kriterier går att avläsa och utveckla i alla koder men att vissa koder är specifikt komponerade för att utveckla specifika kriterier.

Nedan följer en kortfattad beskrivning av varje kod och i vilka kategori de huvudsakligen används.

Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3	Kategori 4
Födselskador	Begåvningshandikapp	DAMP/ADHD-ADD	Egenvald FMT-behandling
Muskelsjukdomar	Beteendestörningar	Dyslexi	Kroppsbalansering
Olycksskador	Autism och liknande	Dyskalkyli	
Hjärninfarkter	Viss psykiatrisk vård	Talsvårigheter	
Viss äldrevård	Viss äldrevård	Koncentrationssvårigheter	
Demenser	Demenser	Aspergers syndrom	
		Viss psykiatriska problem	
		Fibromyalgi	
		Stressyndrom	

Kod 1 är en välkomst kod som spelas utan attribut. Den kan även användas till att ge trygghet eller för att kalla tillbaka adepten till arbetsplatsen. Kod 1 ska spelas på ett lugnt och mjukt sätt dock inte helt rytmiskt. Med vissa adepter kan kod 1 vara bra att börja varje behandlingstillfälle med, för att ge lugn och trygghet. Kod 1 kan också användas då en adept vid första speltillfället inte tar något initiativ till att röra attributen när upptakt till kod 3 spelas. Kod 1 spelas främst vid kategori 1 och 2 och med adepter som har autism, men kan även användas i kategori 3 och 4 vid behov.

Kod 2 är en kod som har en melodi med fermater vilket lockar till samverkan. Koden spelas främst i kategori 1 och 2. Adepten svarar då med kroppsrörelser, medvetna eller omedvetna, eller med slag på attribut. Genom terapeutens medvetna arbetsgång lockas adepten till mer och mer avancerad samverkan. Som tidigare betonats sker detta dock aldrig med ord eller instruktioner. Kod 2 kan också användas då adepten behöver befästa *ett* slag på varje attribut. Detta sker oftast i kategori 2 eller 3. Då används koden på ett lite annorlunda sätt där terapeuten manipulerar sitt spel så att *ett* slag till slut känns som det mest naturliga för adepten.

Innan en adept har löst kod 7, används **kod 3A** som en introduktionskod och aktiveringskod vid varje behandlingstillfälle, förutsatt att adepten har löst kod 3. Ett av målen med kod 3A är att adepten utvecklar förmågan att utföra ett samtidigt slag med båda trumstockarna. Koden används inte bara som introduktionskod utan främst som spelkod där de olika FMT-kriterierna, t ex stabilitet, handutveckling och modell/logik, utvecklas. Kod 3 kan användas inom alla kategorier, men främst inom kategori 2 och 3.

Kod 3B1 används likt kod 2 för att åstadkomma *ett* slag på *ett* attribut. Den har en melodi med fermater som lockar adepten till ett svar.

Kod 3B2 och kod 3C används växelvis för att adepten ska kunna utveckla förståelsen för sambandet mellan 2 ting. Här är det alltså kriteriet modell/logik som utvecklas hos adepten.

Kod 4 är en kod som dels specifikt bearbetar sambandet mellan två ting och dels är förberedande för kod 7. Främst är det modell/logik som bearbetas här, förutom de redan nämnda kriterierna som alltid utvecklas. Kod 4 spelas huvudsakligen i kategori 2 och uppåt. En förutsättning för att kod 4 ska kunna spelas är att adepten måste ha utvecklat *ett* slag på varje attribut.

Kod 7 är en av de mest användbara koderna i hela kodsystemet. Den kan varieras till oändlighet (inom FMT ramarna) och används till att bearbeta nästan alla FMT-kriterierna. Tvåsidigheten, sambandet mellan *två* ting i dubblett, handfunktion, handledsfunktion, modell/logik samt perception är några exempel på kriterier som behandlas. Vid första behandlingstillfället står oftast kod 7 uppställd i syfte att göra en inledande analys av adepten. Även om en adept sedan har fått FMT i flera år är ändå alltid kod 7 uppställd vid starten av varje behandling, förutsatt att adepten har löst koden. Den viktiga trygghetsfaktorn är orsaken till detta. Adepten ska veta vad som väntar när han/hon kommer till varje behandling.

Kod 8 är en utbyggnad av kod 7 och föregås *alltid* av kod 7 oavsett hur länge adepten har behandlats. Kod 8 behandlar, förutom kriterierna i kod 7, sambandet mellan *tre* ting i dubblett vilket gör modell/logik till ett tydligt kriterie i denna kod. När man kommer ifrån kod 7 till kod 8 bearbetas även förmågan till organisation och omorganisation. Perception och rum/tids begrepp är några andra områden som bearbetas i denna kod. Kod 8 spelas nästan enbart i kategori 3 och 4.

Kod 9 består av fyra olika koder med samma melodislinga, kod 9A, 9B, 9C och 9D. De spelas enbart i kategori 3 och 4.

Kod 9A behandlar sambandet mellan *fyra* ting i dubblett. Därför utvecklas modell/logik i hög grad. I övrigt utvecklas kriterierna i kod 8 och speciellt perception och stabilitet.

Det är ett stort utvecklingssteg mellan kod 9A och 9B. Här måste terapeuten använda sin FMT-kunskap för att se när tiden är mogen. **Kod 9B** som alltid föregås av kod 9A, är en kod som behandlar kriteriet separata sidorörelser. Perception och modell/logik är två andra kriterier som utvecklas med hjälp av denna kod.

Kod 9C och 9D är en utökning av 9B och behandlar samma kriterier som 9B fast på ett ännu mer förfinat sätt. Adeptens förmåga till problemlösning på en högre nivå bearbetas avsevärt här. De är också en förberedelse för kod 10. Det är av yttersta vikt att terapeuten inte använder dessa koder vid ett för tidigt stadium. Adepten måste ha förutsättningar att lösa koderna på ett bra sätt. Även om adepten mentalt kan lösa dessa koder ska de inte ställas fram adepts rörelsemönster är så utvecklat att utförandet av koderna sker på ett fungerande sätt.

Kod 5 och 6 behandlar främst läsriktningen och bålrotationen. De används i kategori 2 och uppåt. Dessa koder ingår ofta i den analys som görs vid första behandlingstillfället, vid avläsning av läsriktning, tidsbegrepp, bålrotation, korsrörelser, sidoskillnad och sambandet mellan tre ting respektive fyra ting.

Kod 10 kan spelas både i enkel variant, då den föregås av kod 6, och i dubbel variant då den antingen föregås av kod 9A eller kod 9D. I den enkla varianten bearbetas främst bålvridding förutom de kriterier som förekommer i kod 6 t ex bålrotation, korsrörelser, sidoskillnad och sambandet mellan fyra ting. I den dubbla varianten behandlas separata sidorörelser förutom kriterierna i den enkla varianten. I båda varianterna är modell/logik ett kriterie som utvecklas. Den enkla varianten kan spelas från kategori 2 och uppåt. I kategori 2 används den dock *endast* vid behov som en förberedelse för kod 6, när adepten har problem med läsriktningen. Den dubbla varianten spelas enbart i kategori 3 och 4.

Kod 11 kan användas i alla kategorier men främst i kategori 2 och 3. Några kriterier som behandlas här är samverkan, perception, koordination hand/fot och fotutvecklingen samt sambandet mellan två ting

Kod 12 är en utökning av kod 11 men behöver inte föregås av den. Förutom kriterierna i kod 11, är läsriktningen ett kriterie som behandlas i denna kod. Kod 12 används främst i kategori 3 och 4.

Kod 13 består av ett antal olika koder med olika melodislingor. Deras gemensamma nämnare är att de allihop har olika blåsattribut istället för trummor och cymbaler, för att stimulera adepts andning. Andningen är väsentlig för en människas rörelserepertoar. Syresättningen av blodet är essentiell för en persons möjligheter att utföra handlingar. Förutom andning och blåsattack är blåskoderna som de kallas ett bra redskap när en adept behöver befästa *en*

handling för *ett* attribut; förberedande för kod 4. Blåskoderna ger en möjlighet till utveckling av handlingskedjor, tvåhandskoordination och struktur. Blåskoderna används inom alla kategorier. Dessa koder kan användas även om adepten ännu inte har förmåga att blåsa i attributen.

Likt kod 5 och 6 behandlas i **kod 14** läsriktning, bålrotation, korsrörelser, sidoskillnad, samverkan, handledsfunktion och perception. Kod 14 används i kategori 3 och 4.

Kod 15 är den kod som på ett särskilt effektivt sätt bearbetar korsrörelser och handfunktion och handledsfunktion. Här kan den viktiga pronationen i handen utvecklas på ett ändamålsmässigt sätt. Separata sidorörelser är ett annat kriterie som ingår. Kod 15 används nästan bara i kategori 3 och 4.

Kod 16 spelas enbart i kategori 3 och 4. Kodens melodi kontra attributens antal och uppställning gör att en bearbetning sker av den högsta utvecklingsnivån inom rums och tidsbegrepp. Adepten utvecklar här sin känsla av sekvenser i spelet. Adepten måste dock redan ha utvecklat det grundläggande rums- och tidsbegreppet innan denna kod används. Även handfunktion, perception, modell/logik och bålrotation bearbetas.

Kod 17 spelas endast i kategori 3 och 4 och definitivt inte i början av behandlingen. För att lösa och utföra kod 17 krävs en hög funktionsnivå. Här utvecklas framför allt problemlösning, förmåga tillorganisation, bålrotation, modell/logik, handfunktion och handledsfunktion.

Kod 18, 19, 20 och 23 skiljer sig ifrån de andra koderna i kodsystelet. Alla andra koder är uppbyggda på så sätt att adepten styr spelet och att allt sker i adeptens tempo. I dessa koder är det terapeuten som styr. Några av koderna är härmningskoder där adepten ska härma terapeuten. För att spela dessa koder *måste* adepten ligga på en hög utvecklingsnivå som tillåter spel på detta sätt. Enbart mycket erfarna adepter i kategori 3 och 4 spelar dessa koder. Dessa koder används därför inte så ofta.

Teoriavsnitt

Grundskolan har olika styrdokument; skollagen, grundskoleförordningen, läroplanen och kursplaner. Dessa styrdokument kommer från Sveriges regering och riksdag. I läroplanen anges de grundläggande värden som skall prägla skolans verksamhet och de mål och riktlinjer som skall gälla för den. Kursplanerna uttrycker de krav som staten ställer på utbildningen i olika ämnen. Läroplanen och kursplanerna anger inte vilket arbetsätt eller vilket stoff som ska användas utan vilka kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla. I kursplanerna finns det uppsatta mål i alla ämnen för årskurs 5 och årskurs 9.

I den svenska skolan finns tre stycken basämnen; svenska, matematik och engelska. För att komma in på gymnasiet krävs det att man har godkänt i dessa ämnen i årskurs nio. I årskurs 5 och 9 finns det nationella prov från skolverket i basämnena som läraren har till hjälp i sin bedömning huruvida varje elev har uppnått målen eller inte. Dessa mål gällande årskurs 5 återfinns i bilaga: 1.

Detta teoriavsnitt kommer att handla om vilka funktioner och färdigheter som krävs av en elev under en skoldag. Tre olika undervisningsmoment i ett klassrum på mellanstadiet kommer att beskrivas; en svensklektion, en engelsklektion och slutligen en matematiklektion. Utifrån FMT-synpunkt presenteras också hur man kan utveckla de aktuella funktionerna för att den enskilde eleven ska kunna utveckla de färdigheter som krävs för en optimal inlärningsituation.

En svensklektion

Vi tänker oss situationen att eleverna efter instruktion av läraren ska hämta sina skrivböcker, skriva av en rubrik som står på tavlan och sedan skriva en egen saga och eventuellt rita en bild till den. Detta är en vanlig uppgift på mellanstadiet. Flera gånger under lektionen avbryts skrivarbetet av ytterligare instruktioner av läraren eftersom många elever ställer samma frågor. Efter varje instruktion förväntas eleverna att återuppta skrivarbetet. Efter lektionen förväntas eleverna vara klara med sina sagor eller åtminstone vara på god väg. Följande sex moment måste varje elev klara av för att lyckas med uppgiften.

1. Eleven ska sitta på stolen

Funktioner och färdigheter: För ett optimalt sittande med en god balans behöver sittknölna vara aktiva och god kontakt måste finnas mellan fötter och golv. Ryggen och svanken ska också vara aktiva och man behöver ha stöd ifrån diafragman när man andas. Ett fungerande sittande betyder också att man kan vrida på överkroppen, för att se åt sidan eller räcka något till en kamrat, utan att man trillar av stolen. Man måste också orka sitta en längre stund. Vid det optimala sittandet går det åt mycket lite energi, vilken istället kan användas till att lösa den egentliga uppgiften.

Vi tänker oss en elev som inte har ett bra sittande. Kanske fötterna är slingrade runt stolsbenen eller så är ryggen är krum och inaktiv. Elevens sittande hjälper inte honom att kunna utföra de uppgifter som krävs utan han får istället ägna stor möda och kraft åt att sitta kvar på stolen. Eleven blir i detta läge inte hjälpt av att en vuxen säger åt honom att sitta ordentligt på stolen. Kom ihåg Piagets tankar om att all utveckling sker i samma ordning. Man kan inte hoppa över ett steg i utvecklingen. Alltså måste personen *utveckla* fram ett nytt sittande med små steg i taget. En elev kan inte plötsligt byta ett ineffektivt sittande mot ett optimalt på ett ögonblick. Det är en omöjlighet, enligt Piaget och Lasse Hjelm.

I FMT-behandlingen ser terapeuten att adepten behöver utveckla sin stabilitet och kroppskontroll och kan med hjälp av klossar, bollar och förflyttningar av attributen hjälpa denne till en utveckling. I spelsituationen får adepten använda sin kropp och planera sina rörelser med ting och mot ting. Detta planerade handlande med kroppen är nyckeln till en utveckling och en förbättring av stabilitet och sittande. Genom analyser syns det tydligt vilka framsteg som adepten gjort. När adepten har förbättrat sin stabilitet och därmed sitt sittande får han mer energi över till annat och kan lättare följa med i och tillgodogöra sig undervisningen.

2. Eleven ska lyssna på läraren och samtidigt koppla bort ljud ifrån andra elever, fönster eller andra klassrum

Funktioner och färdigheter: Här kommer begreppet auditiv perception in i bilden. Ordet perception betyder varseblivning och auditiv perception innebär varseblivning av ljud. Varje dag behöver elever kunna lyssna på och tolka talat språk. Men det är inte bara ljud som ska tolkas under en lektion. Totalperception, d v s förmågan att uppfatta, urskilja, lokalisera, diskriminera och tolka alla de sinnesintryck som omger eleverna är vad som krävs. För att kunna tillgodogöra sig stoffet under lektionerna är det alltså viktigt att eleven kan urskilja vilka sinnesintryck som ska tolkas och vilka som ska passera obemärkta. Ett exempel: Läraren står och pratar framme vid tavlan. Utanför klassrummet går några elever förbi och pratar. Eleven ska då kunna strunta i de förbipasserande eleverna och fortsätta att koncentrera sig på läraren istället.

Vi tänker oss en elev som inte har möjligheten att urskilja och diskriminera utan tar in alla intryck. Under en skoldag händer många händelser; någon elev skrattar, några elever pratar med varandra, läraren hjälper en annan elev, någon vässar pennan, någon går på toaletten o s v. Att eleven blir trött efter en stund är inte så svårt att förstå. Dessutom krävs det att han ska lyssna och förstå vad läraren säger. Ett annat tänkbart exempel är då eleven inte uppfattar alla sinnesintryck och därmed går miste om information av den anledningen. Många elever har svårt att uppfatta vad som händer runt omkring dem. Då är det viktigt att läraren är i fokus.

I FMT-behandlingen utvecklas både den auditiva perceptionen och totalperceptionen på adeptens egna villkor. Kodernas uppbyggnad, där melodierna först är av enkel karaktär för att sedan successivt bli mer komplexa tillsammans med den gradvisa utökningen av antal attribut och breddingen av attributens placering, är nyckeln i detta arbete. Under behandlingen får adepten möjlighet att urskilja och sortera de olika ljud som han själv producerar vilket är grunden för den auditiva perceptionen.

3. Eleven ska hämta en skrivbok och sedan hitta tillbaka till sin plats

Funktioner och färdigheter: Få skolor i dag har gammaldags bänkar där eleverna har alla sina skolböcker. De flesta skolor har istället bord där eleverna sitter och arbetar och lådor någonstans i klassrummet där eleverna förvarar sina skolböcker. Tanken är att eleverna inte ska behöva sitta alldeles stilla under en hel lektion utan ska kunna röra på sig då de behöver hämta en penna eller en bok.

För de många elever innebär denna förflyttning till lådan ett skönt avbrott i arbetet. Man får tillåtelse till rörelse en stund för att sedan återgå till arbetet. Att hitta sin låda i klassrummet innebär inget större problem för dessa och att vänta på sin tur då tre andra kamrater ska hämta sina böcker på samma gång vållar heller inga bekymmer. Inte heller är det svårt att komma ihåg vad man skulle hämta från det att man rest sig från stolen tills att man kommer fram till lådan.

I den här situationen krävs en god perception. Eleven måste kunna orientera sig i klassrummet så att han hittar sin låda varje gång. Ett litet problem kan det tyckas men tillräckligt stort för att kunna stjälpa en del elever. Ofta sker dessa förflyttningar i grupp d v s att alla elever på samma gång ska hämta något ur lådan. Då krävs det också att man inte krockar med varandra eller snubblar över varandras fötter. Många av de elever som rent impulsivt slår sig fram i lägen som dessa har dålig kroppskänedom och kan inte skilja mellan ett slag och en omenad beröring vid trängsel. När det blir trångt kan man ju råka röra vid varandra oavsiktligt.

I FMT-behandlingen märks dessa svårigheter på olika sätt, å ena sidan genom att adepten har en utvecklade perceptionsförmåga men väldigt ofta har adepten en stor sidoskillnad. Den ena kroppshalvan är mycket svagare än den andra utvecklingsmässigt. Extrem sidoskillnad kan yttra sig genom att adepten nästan omöjligt kan orientera sig på t ex en skola. Adepten är då "ovetandes" om att han har t ex en vänster kroppshalva och orienterar sig enbart med högra sidan. Det kan yttra sig så att adepten i alla lägen måste ha en vägg till vänster för att avläsningen helt kan ske med höger kroppshalva.

I FMT-situationen kan adepten medvetandegöras om sin svaga sida. När kroppshalvorna börjar samverka minskar klumpigheten och adepten får bättre kroppskontroll, vilket i sin tur påverkar hans möjlighet till smidigare rörelser och bättre lokaliseringsförmåga.

4. Eleven ska skriva av tavlan

Momentet att skriva av tavlan innebär tre stora delmoment för eleven; dels att hålla i pennan på ett bra och energisnålt sätt, dels att skifta fokus mellan papper och tavla och dels att forma bokstäver. Nedan följer de tre delmomenten var för sig.

4a. Eleven ska hålla i pennan och forma bokstäver

Funktioner och färdigheter: Handens funktionsnivå har visat sig vara avgörande för en persons välbefinnande. Förutom att skriva använder vi händerna dagligen till alla göromål. Dessutom har forskare funnit ett samband mellan handens utveckling och talets utveckling. För att en person ska kunna skriva på ett energisnålt sätt krävs att alla muskler från axeln, genom armen och ut i handen och fingertopparna samverkar på ett bra sätt. Handen utvecklas lika för alla d v s utvecklingsstegen sker i samma ordning men tidsperspektivet kan vara olika. Man brukar normalt säga att ett barn som är i 7 års ålder har en utvecklad skrivhand. Tyvärr är det många barn som vid den åldern inte har kommit dit i sin handutveckling, med följd att skrivandet i skolan blir en pina.

Vi tänker oss en elev där skrivrörelsen styrs ifrån axeln, som för det lilla barnet. Armen och handen är passiva i arbetet med att forma bokstäver. Greppet kanske är krampaktigt och udden bryts av hela tiden, eller så tappar eleven ideligen pennan p g a ett alldeles för slapt grepp. Oavsett hur ambitiös och arbetsvillig denna elev är kommer han till slut att tappa sugen att skriva då det tar alldeles för mycket energi. Att försöka lära en elev hur han ska hålla i pennan, d v s att visa hur en utvecklad skrivhand ser ut, fungerar inte. Piaget säger ju att varje utvecklingssteg är beroende av det föregående. Man kan alltså inte hoppa över utvecklingssteg för att komma till en högre nivå. Man kan inte tvinga fram en utveckling.

I FMT-behandlingen kan det tydligt utläsas på vilken utvecklingsnivå adepten befinner sig i sin handutveckling. Tillsammans med stabilitet är handfunktionen ett av de allra viktigaste

kriterierna att arbeta med för elever i skolvärlden. Ett samband har funnits mellan en outvecklad hand och dyslektiska problem samt talsvårigheter. Genom att placera attributen på olika sätt och att ge olika trumstockar med olika tillbehör kan adepten få hjälp att utveckla sin handfunktion i en stegvis process. Skrivhanden utvecklas alltså inte genom att skriva utan genom att alla nerver och muskler i axeln, armen och handen aktiveras och utvecklas.

4b. Eleven ska skifta fokus mellan tavla och papper

Funktioner och färdigheter: När man ska skriva av tavlan måste man förflytta ögonen från tavla till papper och omvänt, d v s skifta fokus. För de flesta elever ställer detta inte till några bekymmer. Det sker automatiskt utan att eleven ifråga behöver ägna någon större energi åt det. För andra elever kan det vara tvärtom. Om en sådan elev inte sitter så att tavlan är rakt framför honom utan kanske åt sidan eller ändå värre bakom honom, krävs dessutom en kroppslig förflyttning. Här krävs en väl utvecklad bålrotation som tillåter att överkroppen vrider sig samtidigt som underkroppen bibehåller sin balans och stabilitet med god sittställning som följd. Dessutom krävs en perceptuell utveckling där eleven förmår att snabbt hitta rätt på tavlan och sedan hitta rätt på pappret igen. Det handlar alltså inte om synförmågan i första hand, utan om förmågan att lokalisera uppgiften.

I FMT-behandlingen utvecklas bålrotationen, perceptionen och den viktiga öga - hand koordinationen genom adeptens spel på de olika attributen och genom de små förflyttningar av attributen som sker. Eftersom förflyttningarna sker successivt och i små steg tillåts adepten att precisera och förankra varje slag på attributen vilket bl a utvecklar perceptionen. Med hjälp av trumstockar av olika längd och tyngd, och adeptens handlande med dessa mot de olika attributen, utvecklas öga – hand koordinationen.

4c. Eleven ska hålla ena handen på pappret och skriva med den andra

Funktioner och färdigheter: När man skriver används den ena handen till att skriva med, medan den andra ska ligga stilla på pappret och hålla det på plats. Det samma gäller när man suddar. De båda händerna ska samarbeta för att uppgiften ska kunna, lösas på bästa sätt. För den elev som inte klarar av att samtidigt göra olika saker med höger respektive vänster hand,

kan detta ställa till med stora problem. Kanske handen oavsiktligt flyttar på pappret så att det blir omöjligt att skriva rakt, eller så blir pappret söndersuddat då rörelserna blir för ryckiga och okoordinerade.

I FMT-behandlingen kallas denna funktion för separata sidorörelser, vilket om möjligt avläses i analysituationen. Viktigt att betona är att för att kunna utföra separata sidorörelser måste man först kunna utföra samtidiga tvåsidiga rörelser. Man måste först ha en bra kontroll då man utför likadana rörelser med båda sidorna, innan man kan göra olika rörelser. Därför krävs det att en adept har kommit en bra bit i sin utveckling innan man kan utveckla den här förmågan. Som tidigare nämnts kan man inte utveckla något innan alla tidigare bitar är på plats.

5. Eleven ska under skrivarbetet kunna stanna upp för att lyssna på lärarens vidare instruktioner

Funktioner och färdigheter: Ofta finns det behov av vidare instruktioner även efter det att eleverna har börjat sitt arbete. Kanske tillräckligt många elever har ställt samma fråga för att läraren ska inse att alla elever behöver få svar på frågan. Som lärare vill man då att alla elever snabbt ska avbryta arbetet för att rikta uppmärksamheten mot honom/henne. Vid dessa tillfällen är det inte säkert att läraren står framme vid tavlan och pratar utan hon kan befinna sig varsomhelst i klassrummet. Här behövs en helhetsperception. Eleven ska kunna avbryta arbetet, leta reda på var läraren befinner sig i klassrummet, ägna all sin uppmärksamhet till läraren, höra, tolka och förstå det hon säger och slutligen återvända till skrivarbetet. Ofta ska allt detta ske inom loppet av mindre än en minut.

I FMT-behandlingen skiftar attributen plats, vilket ger en ökad perceptionsförmåga. De olika koderna och de olika momenten under behandlingen kräver en tolkning av adepten. Eftersom att ingen instruktion förekommer inom FMT, varken verbal eller på något annat sätt, är det alltså adeptens *egen* tolkningsförmåga som styr arbetet. Momenten anpassas till adeptens aktuella tolkningsförmåga – man utgår därifrån. När sedan tolkningsförmågan utvecklas så utökas antalet attribut och antalet moment o s v.

6. Eleven ska kunna hitta på en saga, använda sin egen fantasi

Funktioner och färdigheter: Att kunna använda sin fantasi är att kunna föreställa sig något som inte finns, hitta på något nytt. Många elever har en mycket god fantasi och älskar att hitta på sagor och berättelser. Många gillar det faktum att de får bestämma handlingen, att de rår över vad som ska hända. För att detta ska bli något angenämt krävs det ganska mycket av varje elev. Han måste för det första ha förmåga att tolka och förstå sin omvärld, han måste ha möjlighet att ta egna initiativ och han måste våga lita på sin förmåga. Många elever blir dessutom osäkra när inte läraren säger exakt vad de ska göra. De vill vara läraren till lags.

I FMT-behandlingen: Kan FMT som en ickeverbal metod hjälpa en elev att skriva sagor? Ja, i förlängningen är det just det som kan hända, genom att utveckla tolkningsförmågan, perceptionen och initiativförmågan. Allt inom FMT sker utifrån adeptens egna initiativ, utifrån adeptens egna villkor och i adeptens egen takt. Eftersom adepten själv får finna lösningen på de ”problem” han möts inför, och eftersom det egna belöningssystemet sätter igång (se FMT rent neurologiskt sid. 12) utvecklar han även sin initiativförmåga. Han gör det alldeles själv. Det är ingen som säger om han gör rätt eller fel, ingen som berömmar eller bedömer hans insatser. Han får en *egen* personlig grund för bedömning och beröm.

En engelsklektion

Under en engelsklektion får t ex eleverna först lära sig några fraser av läraren. De övar dessa med sin bänkgänne några gånger. Med hjälp av dessa fraser ska de sedan tillsammans, fyra och fyra, göra en liten teater. Eleverna ska själva hitta på handlingen i teatern och öva in den för att sedan visa upp den för resten av klassen. Med teater menas jag här en liten scen på möjligtvis 5 minuter. Följande 9 moment måste varje elev klara för att lyckas med uppgiften.

1. Eleven ska sitta på stolen

Se svensklektion

2. Eleven ska lyssna på läraren och samtidigt koppla bort ljud ifrån andra elever, fönster eller andra klassrum

Se svensklektion

3. Eleven ska kunna härma läraren

Funktioner och färdigheter: Läraren säger en fras eller ett ord på engelska. Eleverna ska härma läraren. Detta brukar upprepas ett antal gånger tills läraren anser att alla elever bör ha uppfattat hur orden ska uttalas. Vi utgår ifrån att alla elever har en bra hörsel d v s att hörselorganen fungerar som de ska. Ändå kan detta moment ställa till med problem för vissa elever. För att kunna härma ett ljud krävs det att man dels uppfattar ljudet, dels kan tolka hur det låter och slutligen kan avgöra hur man själv ska använda sina muskler i sin kropp, främst rösten, till att låta likadant. Det handlar om auditiv perception.

I FMT-behandlingen tillåts adepten att utveckla sin auditiva perception på många sätt, t ex genom spel på olika attribut där adepten själv står för frambringandet av ljuden tillsammans med de enkla melodislingorna som terapeuten spelar på pianot. En annan viktig komponent är möjligheten att kunna styra sin röst. För att ha kontroll över rösten krävs det att man har en andning som fungerar tillräckligt bra. Andningen behöver vara under kontroll inte bara för den rent syresättande funktionen utan också eftersom talat språk består av luft som vibrerar d v s luft som passerar stämbanden. Genom arbete med kroppskontrollen och stabiliteten utvecklas också förmågan till bättre andning. Dessutom används; förutom trummor och cymbaler, en del blåsinstrument i behandlingen. Blåsinstrumenten utvecklar inte bara andningstekniken utan också alla små muskler runt munnen. Trots att FMT är en ickeverbal metod kan alltså adepten få ett tydligare och mer kraftfullt tal.

4. Eleven ska kunna vända sin fokus till en kamrat och öva den fras som just här mats. Eleven ska vända tillbaka fokus till läraren och fortsätta lyssna

Funktioner och färdigheter: Inom språkundervisningen är det vanligt med parövningar. Oftast väljs grannen till övningskamrat för att man snabbt ska kunna växla mellan parövningen och den lärarledda övningen. Då krävs det att man som elev har möjlighet att skifta fokus både rent fysiskt och också mentalt. Först ska man få instruktioner av läraren vilket kräver att man ägnar sin uppmärksamhet mot honom. Sedan ska man titta på sin granne och öva den aktuella frasen för att minuten efter vända tillbaka uppmärksamheten mot läraren och lyssna vidare. Här krävs alltså perceptionsförmåga, både helhetsperception och auditiv perception. Dessutom kanske grannen sitter lite åt sidan så att en fungerande bålrotation är nödvändig för ett bra samarbete.

I FMT-behandlingen behandlas på olika sätt fokusförflyttning. Utifrån varje adepts nivå erbjuds möjlighet för utveckling av detta genom att attributen ändrar sin placering i förhållande till adepten. Dessa förflyttningar sker i små steg och utifrån adeptens förmåga att uppfatta och tolka varje ny uppställning. All utveckling måste ske i adeptens eget tempo och varje moment/steg/förflyttning måste förankras väl inför nya förändringar.

5. Eleven ska tillsammans med andra hitta på en liten teater

Funktioner och färdigheter: Att tillsammans med andra hitta på en liten teater ställer många krav på den enskilde eleven; samverkan med andra, initiativförmåga, fokusförflyttning mellan de olika eleverna, utestängning av oväsentliga impulser (sinnestryck). Dessutom ska eleven kunna skriva ner sina repliker samtidigt som han följer med i skapandefasen av teatern. Detta kräver en fokus förflyttning mellan pappret och kamraterna. Alla dessa bitar står separat beskrivna tidigare i teoriavsnittet. Kom ihåg att varje delmoment för sig kan ställa till med nog besvär och i detta läge krävs allt på samma gång av den enskilde eleven. Just sådana här lite friare moment under lektionen är det som ställer störst krav på eleverna. Det är också oftast där som elever med låg funktionsnivå faller igenom.

I FMT-behandlingen utvecklas de områden som behöver fungera väl för att lyckas med ovanstående, t ex samverkan, perception, handutveckling, bålrotation och initiativförmåga.

6. Eleven ska läsa sina repliker med inlevelse och på rätt tidpunkt tillsammans med sina kamrater

Funktioner och färdigheter: När man övar in en teater är det viktigt med tajming, att rätt replik kommer vid rätt tidpunkt, och att man har rätt inlevelse för varje replik. Att prata för tidigt eller för sent kan stjälpa hela teatern likväl som att säga en glad replik med ett sorgset ansikte eller tvärtom. Ofta sker också en förflyttning på scenen under teaterns gång.

För att man ska kunna tolka hur en replik ska sägas krävs att man har uppfattat, förstått och tolkat handlingen i teatern. Man behöver veta när i handlingen repliken kommer och vad den repliken innebär för handlingen. Att uppfatta och tolka sin omvärld ingår i helhetsperceptionen även om det här blir på ett mer bildligt sätt. Men för att kunna tolka det abstrakta krävs först att man kan tolka det konkreta. Därför vill jag påstå att man först måste vara varse sin omgivning och kunna tolka den innan man kan förstå något så abstrakt som en påhittad teater.

Ett annat begrepp som kommer in i bilden är rum/tid. Detta hänger tätt ihop med perceptionen. För riktigt små barn styr rummet över tiden vilket innebär att de inte har någon tidsuppfattning. När de sedan börjar förflytta sig i rummet utvecklar de en tidsuppfattning, inte i bemärkelsen timmar och minuter utan att det tar olika lång tid att förflytta sig olika långt, att utföra olika moment.

I FMT-behandlingen utvecklas rum/tidsbegreppet successivt och på adeptens villkor. Många av koderna innehåller sekvenser där man ofta till början märker att rummet styr över tiden hos vissa adepter. Adepten låter förflyttningen med trumstockarna ske i samma tempo hela tiden. Efter hand märker man hur han kortar ner förflyttningstiden mellan attributen och i stället håller ihop sekvenserna, d v s melodin. Terapeuten följer *alltid* adeptens eget tempo och påskyndar eller påverkar honom aldrig till en tempoförändring.

7. Eleven ska sätta sig som publik

Funktioner och färdigheter: Att sitta som publik ställer höga krav på varje enskild elev. För att kunna koncentrera sig på kamraternas teater krävs av eleven att han kan sitta still, utestänga oväsentliga impulser från kamrater i publiken, höra vad kamraterna säger i sin teater och kunna tolka alla signaler inte bara ord utan också gester.

I FMT-behandlingen får adepten möjlighet till att utveckla sin perceptionsförmåga, både totalperceptionen och den auditiva perceptionen, vilket krävs för att kunna tolka sinnesintryck och utestänga ovidkommande sådana. Adepten får också möjlighet att utveckla sin stabilitet. När adepten handlar med ting mot ting och samtidigt erbjuds olika sittställningar aktiveras alla de små muskler och nervtrådar som behövs för ett optimalt sittande. Målet är att adepten ska kunna sitta på vilket underlag som helst utan att behöva lägga en massa energi på det.

8. Eleven ska visa upp sin teater tillsammans med sina kamrater

Funktioner och färdigheter: När man är skådespelare ska man kunna förmedla något till dem i publiken. Ett samspel mellan alla skådespelarna är viktigt för att teatern ska bli begriplig för mottagaren.

I FMT-behandlingen utgår man ifrån samspelet/samverkan mellan adept och terapeut. De adepter som till en början har otillfredsställande förmåga till samverkan utvecklar den tillsammans med terapeuten under behandlingens gång. Terapeuten ger som sagt inga instruktioner vilket gör att förmågan till samverkan utvecklas på adeptens egna villkor. Förmågan till samverkan blir därför äkta och bestående.

9. Eleven ska tala inför en grupp människor

Funktioner och färdigheter: Här ska eleven veta när och hur han ska säga sina repliker. Det är viktigt att replikerna kommer vid rätt tidpunkt och i rätt ordning. Annars blir teatern obegriplig för publiken. Eleven måste också kunna avgöra hur starkt han måste prata så att alla åhörare kan höra vad han säger, utan att han för den skull skriker. För inlevelsens skull ska han också bestämma på vilket sätt varje replik ska yttras. Att det finns ett nervpirrande

moment med i bilden när man ska visa upp något för en publik har nog alla upplevt. Men utöver att man kan bli nervös finns ytterligare ett försvårande moment för den elev som har en lågt utvecklad perceptionsförmåga. Förutom att komma ihåg teatern i sin helhet ska han dessutom kunna koppla bort alla intryck från publiken samtidigt som han ska prestera något. Oavsett hur bra alla repetitioner har gått kan alltså eleven helt plötsligt glömma bort i vilken ordning replikerna ska sägas o s v.

I FMT-behandlingen arbetar adepten med att utveckla sin stabilitet och andning. När man talar behöver man ta hjälp av diafragman för att på ett mer effektivt sätt styra luften genom stämbanden. När man har stödet ifrån diafragman kan man enklare variera sin röststyrka och sitt tal. Röststyrkan är också beroende av adeptens auditiva perception. Genom att ge adepten en utvecklad perception, där han förutom att uppfatta och tolka sinnesintryck också kan utestänga oväsentliga intryck, kan han lättare hantera situationen på scenen.

En matematiklektion

Vi tänker oss en lektion där eleverna efter en kort genomgång av läraren ska göra ett litet experiment i grupp. Det skulle t ex kunna vara att se hur många deciliter vatten som får plats i en bringare som rymmer en liter. Efter att gruppen har löst uppgiften ska var och en gå tillbaka till sin plats för att dra egna slutsatser och skriva ner dem. För att klara denna lektion krävs följande 8 moment av den enskilde eleven.

1. Eleven ska sitta på sin stol

Se svensklektion

2. Eleven ska lyssna på läraren och samtidigt koppla bort ljud ifrån andra elever, fönster eller klassrum

Se svensklektion

3. Eleven ska placera sig tillsammans med andra elever

Funktioner och färdigheter: Instruktionen från läraren låter ”sätt er fyra och fyra”. Eleverna börjar genast para ihop sig. Man vill helst arbeta med bästisen o s v. I nästan alla klassrum finns det någon som står och ser vilken ut mellan bänkarna. Det är inte nödvändigtvis för att eleven i fråga är mobbad och inte har några kompisar utan helt enkelt för att instruktionen ställer för höga krav. Med vilka andra tre ska man sitta, var i klassrummet ska man sitta, på vilken stol ska man sitta? Återigen är det perceptionen som brister. Även om eleven rent teoretiskt vet hur många fyra elever är och kan se en grupp med bara tre i är det ändå svårt att därifrån göra den tolkningen att han kan gå fram dit och sätta sig. Elever med den här typen av svårighet finner man ofta ståendes mot någon vägg med ett vilset uttryck i ansiktet.

I **FMT-behandlingen** får adepten verktyg att bättre få en överblick över situationer likt denna, genom att utveckla en god perceptionsförmåga. Dessutom handlar det även om att våga ta initiativet till att gå fram till en grupp och fråga om man kan vara med. FMT utvecklar även det självförtroende som krävs för att våga ta det initiativet.

4. Eleven ska tillsammans med kamrater göra en praktisk uppgift

Funktioner och färdigheter: Att samarbeta med andra människor ställer krav på olika sätt. Dels behöver man kunna uppfatta och tolka mer än vad en person säger åt gången, eftersom grupparbeten ofta blir spontana. När det är i ett klassrum ska man dessutom kunna koppla bort oväsentligheter ifrån andra grupper. Det gäller också att alla i gruppen förstår uppgiften som ska lösas; vilka moment som uppgiften består i, hur man ska göra de olika momenten och slutligen vem som ska göra de olika momenten. Man behöver förstå begreppet ”turas om” speciellt om det är något praktiskt arbete som ska göras. Kanske en kompromiss är nödvändig för att alla i gruppen ska vara glada.

För de elever som har möjlighet att klara av alla dessa moment är grupparbete ofta en trevlig och lustfylld upplevelse. De har inga problem att se strukturer i arbetet, vet hur man kan lösa uppgiften och kan komma på ett sätt att göra det så att de flesta i gruppen känner sig nöjda. För den elev som inte kan se strukturer, som inte förstår vad turtagning innebär i praktiken, som har svårt att koncentrera sig på vad den egna gruppen säger och gör, kan ett grupparbete

kännas mycket svårt. Det kan bli en väldigt rörig upplevelse där eleven inte har möjlighet att tillgodogöra sig någon information alls. Han har istället fullt upp att klara av situationen på bästa sätt. Kanske han blir tyst och inaktiv och bara sitter och tittar på, eller så blir han aggressiv och ska göra allt själv och på en gång och glömmer bort att det är ett grupparbete.

I FMT-behandlingen ges adepten utvecklingsmöjligheter i bl a perception, sidoskillnad, samverkan, och modell/logik. Genom FMT kan alltså adepten få verktyg att lättare hantera situationer där han ska samarbeta med andra personer.

5. Eleven ska tänka logiskt

Funktioner och färdigheter: För ett logiskt tänkande krävs att man förstår uppgiften och kan finna en lösning på problemet.

I FMT-behandlingen ställs adepten ständigt inför nya uppställningar d v s nya problem att lösa. Adepten skapar strukturer för att lösa de olika uppställningarna. För varje gång som modellen fungerar stärks han i sin förmåga och får den inre tillfredsställelse som behövs för att vilja gå vidare. Under behandlingarnas gång utökas uppställningarna successivt och adepten ställs inför mer komplicerade problem. Eftersom det är adeptens förmåga till logiskt tänkande som ska utvecklas sker det alltid i adeptens eget tempo. Det är terapeutens uppgift att ställa adepten inför lagom svåra problem hela tiden. Om adepten ställs inför en uppställning som är honom övermäktig har terapeuten misslyckats i sin bedömning, inte adepten.

6. Eleven ska skriva ner svaret

Se svensklektion

7. Eleven ska hålla i pennan

Se svensklektion

8. Eleven ska hålla i pappret med en hand och pennan i den andra

Se svensklektion

Slutsats

Under en helt vanlig skoldag ställs varje elev inför en hel del prövningar. För de allra flesta i en klass är det inga problem att klara av dessa, eftersom de utvecklingsmässigt ligger på en nivå som passar utmaningarna. För den elev som utvecklingsmässigt ligger under den nivå som krävs för att problemfritt kunna följa med på lektionen, ser vi att mycket energi går åt till annat än själva undervisningen. Att dessa elever lätt kan tappa koncentrationen, tappa humöret eller uppföra sig på icke önskvärda sätt är inte så svårt att förstå, speciellt inte med tanke på att en skoldag består av många lektioner som alla ställer liknande krav på eleven i fråga. Det är heller inte så svårt att förstå att många elever kan tappa sugen, tro att de inte kan någonting och inte ens vilja eller orka försöka. I slutdiskussionen kommer jag att skriva mer om detta och även om FMT-metodens betydelse i detta sammanhang.

Fallbeskrivningar

I det här avsnittet kommer tre fall att beskrivas. Dessa tre fall är intressanta då jag har funnit en koppling mellan deras FMT-behandling och möjlighet till förbättrad inlärningsförmåga i de tre olika basämnena svenska, matematik och engelska. Två av adepterna har fått FMT-behandling under c:a 1 – 1,5 år medan den tredje endast fått ett fåtal behandlingar. Därför kommer endast de två första fallen att vara resultatriktade medan det tredje fallet kommer att innehålla en framtidsprognos.

Birgitta Allard, Margret Rudqvist och Bo Sundblad har utarbetat ett läsutvecklings schema där läsinlärningens olika steg beskrivs i olika punkter. (se bilaga 2) För att bli godkänd i svenska i årskurs 5 krävs att man har nått upp till punkt 18a. I tredje klass bör man ha nått upp till punkt 15. I följande fallbeskrivningar kommer jag att relatera till dessa LUS-punkter vad gäller adepternas läsutveckling. För att inte adepterna ska kunna kännas igen är alla namn fingerade.

Linnéa

Linnéa är en tolvårig flicka som började på skolan i början av vårterminen 2002 i årskurs 4. Hon var då en mycket osäker tjej med mycket låga tankar om sig själv. På lektionerna vågade hon inte räcka upp handen även om hon kunde svaret. Hennes hållning var krum och man fick uppfattningen att hon inte ville synas eller höras alls. Linnéa hade svårt för de flesta skolämnena. I övrigt var Linnéa en mycket väluppfostrad flicka som inte gjorde något större väsen av sig. Att ta egna initiativ var svårt eftersom hon inte visste om det var rätt att göra exakt så som hon hade tänkt. I januari 2003 var det snart dags för nationella prov i svenska, matematik och engelska. Enligt de resultat Linnéa hade visat under det gångna året skulle hon få mycket svårt att klara proven och därmed inte uppnå målen.

Svenska: När FMT-behandlingen inleddes låg Linnéa på LUS-punkt 13 vilket innebär att man börjar få mer flyt i läsningen men fortfarande inte läser flytande. Hon hade ett dubbelseende som försvårade läsningen för henne och i början vågade hon inte läsa högt för

någon inte ens en lärare. Hon uttryckte själv att när hon fick hålla en hand framför ena ögat gick det lättare att läsa. Linnéa kunde skriva men hade mycket svårt för att stava.

Engelska: Linnéa hatade engelska så till den grad att hon inte ens ville/vågade försöka lära sig det. Att tala engelska inför klassen vara en pina, och att skriva eller läsa var inte så mycket bättre.

Matematik: Matematiken gick lite lättare men även där hade hon stora svårigheter.

Vi inledde en FMT-behandling som skulle sträcka sig över vårterminen. Sammanlagt fick Linnéa 12 behandlingar. Jag kommer nu att beskriva behandlingens gång översiktligt. Först beskrivs den nivå Linnéa befann sig på under de första behandlingarna. Sedan följer resultatet av behandlingen tillsammans med att en jämförelse med skolsituationen beskrivs. Slutligen kommer en uppdatering på var Linnéa befinner sig i dagsläget, (mars 2004), då behandlingarna har återupptagits för en period under vårterminen.

Analysresultat - januari 2003

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>	
Stabilitet	3	
Sidoskillnad	2	
Separata sidorörelser	3	
Bålrotation	3	
Korsrörelser	2	
Handfunktion höger	1	
Handfunktion vänster	2	
Handledsfunktion höger	2	
Handledsfunktion vänster	2	
Perception	2	
Modell/logik	2	
Koordination hand/fot	3	
Helhetskoordination	2	
Sammanlagd problempoäng:	29	(av 39 möjliga)

Linnéa hade uppenbara problem med stabiliteten. Hon slingrade fötterna runt stolen och satt bakåtlutad mot ryggstödet under spel. Inte ens vid framflyttning av attributen lämnade ryggen ryggstödet utan hon böjde övre delen av ryggen för att nå fram till attributen. Vad gäller handfunktionen saknades pronation på båda händerna. Handederna vara passiva under spelet och hela slaget styrdes utifrån axeln. Armarna var stela och statiska. Det var stor skillnad på vänster och höger handfunktion. Vänster arm var mycket mer statisk och styrd ifrån axeln än höger. Hon spelade väldigt tyst, stumt och försiktigt och sökte ofta efter bekräftelse på att hon spelade rätt.

Under de första behandlingarna spelades mestadels kod 7, 8, 9 och 6 och arbetet koncentrerades på stabiliteten. Efter ett par behandlingar, med mycket spel med klossar både under fötterna och framför ryggstödet, började Linnéas rygg sakta röra på sig vid behov. Ryggen blev mer aktiv och samtidigt hamnade fötterna på golvet. Vid starten av varje behandling var dock ryggen vid ryggstödet och fötterna slingrade runt stolsbenen. Men så fort hon fick klossar under fötterna rättade allt till sig och hennes kropp blev mer aktiv i spelet.

Hon började också sitta väldigt snett på stolen åt vänster, och fick till följd av det en sned lutning i ryggen. Jag vill sätta det i samband med hennes svaga vänstersida, vilken kompenseras på detta sätt. Linnéa fick spela mycket stående och med låga instrument. Attributen stod alltid lika på båda sidorna.

Efter ungefär 6 behandlingar var Linnéa hos ögonläkaren för att kolla sitt dubbelseende för att se om det var läge för en operation. Detta var i februari - 2003. Hos ögonläkaren konstaterades det att hon inte längre hade något dubbelseende kvar. Inom samma tidsperiod började också Linnéas läsning ta fart på allvar. Hon vågade läsa högt inför klassen och hos specialpedagogen var hon en riktig spelevink och lekte fröken med gruppen.

Behandlingarna fortsatte under vårterminen och avslutades i maj - 2003. Fortfarande koncentrerades behandlingsarbetet mest kraft på stabiliteten och till viss del på modell/logik då kod 9b efter ett tag kom in i behandlingsprogrammet. Linnéas slag blev under terminens gång mer kraftfulla och inte fullt så stumma. Hon spelade inte heller lika försiktigt och osäkert. Första gången hon spelade kod 9 b rynkade hon på pannan men löste snart koden och spelet kom igång. Alldeles i slutet av behandlingen satte jag fram kod 9c vilket hon med

mycket stor möda lyckades lösa men utifrån lösningen såg jag att det var för tidigt att arbeta med den.

Slutanalys - maj 2003

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>	
	maj-03	(jan-03)
Stabilitet	1,5	(3)
Sidoskillnad	1,5	(2)
Separata sidorörelser	1	(3)
Bålrotation	2	(3)
Korsrörelser	2	(2)
Handfunktion höger	1	(1)
Handfunktion vänster	2	(2)
Handledsfunktion höger	1	(2)
Handledsfunktion vänster	1,5	(2)
Perception	1,5	(2)
Modell/logik	1	(2)
Koordination Hand/fot	3	(3)
Helhetskoordination	2	(2)
Sammanlagd problempoäng	21	(29)

Man kan ur analyserna se att mycket hände med Linnéa rent utvecklingsmässigt men även personlighetsmässigt skedde förändringar. Hon var rakryggad i sin framtoning och vågade räcka upp handen i klassrummet, även om hon inte var säker på svaret. Hon började engagera sig i sina klasskamrater och stå upp för de svagare.

Svenska: Linnéa blev godkänd i alla mål i svenska förutom stavningen. Samtidigt som dubbelseendet försvann hände väldigt mycket med Linnéas läsning. Hon nådde LUS-punkt 18a på bara någon månad. Att läsa högt inför klassen vara inga problem. Att vara med i dramatiseringar och spela upp inför klassen gick bra. Att hon inte blev godkänd i stavningen beror på att läsningen är en förutsättning för stavningen och då man lär sig läsa sent tar det ett tag innan även stavningen är ikapp.

Matematik: Linnéa blev godkänd på alla prov i matematik.

Engelska: Linnéa gjorde stora framsteg i engelskan. Hon ville lära sig och lyckades med stor möda bli godkänd i alla mål. Däremot tyckte hon lika illa om ämnet fortfarande.

Den sista skolveckan samlades alla elever och lärare i gymnastiksalen och olika elever fick visa upp saker de gjort i slöjden, sjunga en sång o s v. Linnéa ställde sig då och spelade "Every breath you take" på blockflöjt inför hela skolan ackompanjerad endast av ett piano. Linnéa slutade på skolan i juni 2003 för att börja på högstadiet. Därför slutade också FMT-behandlingarna då. Både Linnéa och hennes mamma var dock mycket positiva till FMT.

Extra analys januari 2004

När mina tankar om det här examensarbetet klarnade hade jag bestämt att jag ville skriva om Linnéa. Därför bad jag henne att komma tillbaka till mig för att få några behandlingar till. När vi träffades igen gjorde jag en ny FMT-analys. Den visade på följande resultat.

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>		
	jan-04	(maj-03)	(jan-03)
Stabilitet	1,5	(1,5)	(3)
Sidoskillnad	1,5	(1,5)	(2)
Separata sidorörelser	1	(1)	(3)
Bålrotation	2	(2)	(3)
Korsrörelser	2	(2)	(2)
Handfunktion höger	1	(1)	(1)
Handfunktion vänster	2	(2)	(2)
Handledsfunktion höger	1	(1)	(2)
Handledsfunktion vänster	1,5	(1,5)	(2)
Perception	1,5	(1,5)	(2)
Modell/logik	1	(1)	(2)
Koordination hand/fot	3	(3)	(3)
Helhetskoordination	2	(2)	(2)
Sammanlagd problempoäng	21	(21)	(29)

Analysen visade att Linnéa stod på *exakt* samma nivå utvecklingsmässigt som hon gjorde när behandlingen slutade 8 månader tidigare. Av det resultatet kan man utläsa att utvecklingen inte ”går tillbaka”. När man nått ett utvecklingssteg stannar man kvar där. Det handlar om *utveckling*, inte inläring. Ann-Britt Hellén, FMT-instruktör menar:

Det som utvecklas sitter alltid kvar – det som tränas måste alltid tränas.¹⁰

Under intervjuer med Linnéa och hennes mamma har det framkommit att Linnéa just nu slukar alla böcker hon kommer i kontakt med. Hon har fått ett bra självförtroende och tar för sig på ett helt annat sätt än tidigare. Linnéa uttrycker själv att hon lyssnar mer på musik nu. Hon har spelat blockflöjt under flera års tid men nu spelar hon för ”liv och lust” som hennes mamma uttrycker det. Hon spelar flera gånger varje dag och alldeles nyligen började hon spela altblockflöjt också. Hennes prestationsångest vad gäller engelskan finns kvar men hon har lärt sig mycket engelska. Linnéas mamma är mycket nöjd med Linnéas utveckling och tror mycket starkt på FMT-metoden. Hon säger att hon har fått en ny flicka.

¹⁰ Hjelm, Block 9, 2000, s 2

Jesper

Jesper gick i tredje klass när han började få FMT-behandling. Då hade han under sina tidigare skolår haft stora inlärningssvårigheter. Även hemma märktes hans svårigheter. Att sitta på en stol var näst intill omöjligt då han för det mesta trillade ner efter ett tag. I de flesta vardagssituationer ramlade, snubblade och trillade han mycket ofta. Han hade problem vid maten eftersom han ofta spillde. Hans uthållighet under lektionerna var mycket låg. Det hände att han somnade under lektionstid t ex under samlingen. Han behövde enskilda instruktioner och enskilda uppgifter i alla lägen.

Under vissa perioder fick han gå in under lunchen och vila för att han skulle kunna orka med resten av dagen. Jesper var inte aggressiv eller utåtagerande. Han var intresserad av skolan och ville lära sig. Han hade kompisar och fungerade bra socialt. Alla skolämnena var svåra för Jesper men främst svenskan. Samtidigt som FMT-behandlingen påbörjades fick Jesper diagnosen grav dyslexi.

Svenska: Jespers pennngrepp var så slapt att han ideligen tappade pennan. När han skulle skriva fick han därför hålla i en väldigt tung penna för att han överhuvudtaget skulle kunna forma några bokstäver. I läsningen låg Jesper på LUS-punkt 5. Han var alltså alldeles i början av att lära sig läsa.

Matematik: Matematiken gick lite bättre men han låg långt under sina klasskamraters nivå.

Engelska: När FMT-behandlingen inleddes hade klassen ännu inte börjat läsa engelska på allvar.

De första månaderna fick Jesper FMT-behandling varje vecka. Sedan blev det lite glesare mellan behandlingarna. Under hösten 2003 fick Jesper fyra behandlingar och under våren 2004 tre behandlingar. Sammanlagt har Jesper fått 20 behandlingar.

Analysresultat - januari 2003

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>	
Stabilitet	3	
Sidoskillnad	2	
Separata sidorörelser	3	
Bålrotation	3	
Korsrörelser	3	
Handfunktion höger	3	
Handfunktion vänster	3	
Handledsfunktion höger	3	
Handledsfunktion vänster	3	
Perception	2	
Modell/logik	2	
Koordination hand/fot	3	
Helhetskoordination	3	
Sammanlagd problempoäng	36	(av 39 möjliga)

Man kan av den sammanlagda poängen förstå att Jesper hade stora svårigheter i skolan. Vid första behandlingstillfället satt han med fötterna slingrade runt stolsbenen. Ryggen var inaktiv och lutad mot stolsryggen hela tiden. Han tappade trumstockarna många gånger under spelets gång. Vid spel med kod 11 snubblade han mellan cymbalerna. Han hade tumgrepp på båda händerna och väldigt slappa armar. Hans ben och rygg var inte aktiva vid spel. Han hade mycket kort uthållighet vilket resulterade i han bara efter ett par takter glömde bort vad han skulle spela. Han hade inte heller läsriktningen helt klar för sig.

De första behandlingarna koncentrerades på Jespers stabilitet och perception. I huvudsak spelades kod 7, 6, 3 och 11. Redan vid andra speltillfället löste han kod 6 med en hand i taget. När han skulle spela med båda händerna missade han ofta med vänster hand. Överhuvudtaget missade han ofta med vänster hand vid spel om perceptionen vidgades lite. Så länge attributen var nära honom missade han inte. Ibland glömde bort hur han skulle spela mitt under spelets gång vilket visar att hans förmåga till automatisering inte är fullt utvecklad. Vid kod 7 hade

han samtliga slag men vid kod 3 spelade han växelspel. Både i kod 6 och kod 8 syntes det att han behövde utveckla ett rum/tidsbegrepp. Han hade långa pauser i spelet då han skulle börja om från attribut 1 i uppställningen.

Under behandlingarnas gång förbättrades Jespers stabilitet väsentligt. Efter ett par behandlingar började hans rygg lämna stolsryggen under spelets gång även om den snabbt lutade sig tillbaka igen i pauserna mellan koderna. Hans fötter hamnade mer och mer på golvet i stället för runt stolsbenen. Hela kroppen blev vid spel mer aktiv för att sedan bli mer inaktiv i pauserna. Jesper fick spela mycket stående med låga attribut.

I början av behandlingen var Jespers spel hafsigt och ibland inte ens riktiga slag utan mer kraft på trumman. Efter ett tag blev slagen mer kraftfulla och mer rytmiska. Greppet växlade mellan tum och pekfingergrepp utan pronation. Ungefär samtidigt slutade han i större utsträckning att tappa trumstockarna. Han behövde inte längre ha en tung penna i skolan när han skrev utan kunde ha ett vanligt tunt penngrepp istället. Hans handstil blev också läsligare.

Att Jespers initiativförmåga utvecklades märkte hans mamma hemma. Hon berättade att eftersom han spillde så mycket behövde han ha speciella kläder när han åt frukost för att inte komma fläckig till skolan. Förut hade mamman behövt lägga fram både frukostkläder och skolkläder men efter par behandlingar kunde han själv välja frukostkläderna.

I januari 2004 spelade han kod 8 utan tidsförskjutning för första gången. Även kod 9 spelades utan förskjutningar. Hans fötter var planare mot golvet och mer aktiva i spelet. Vid slag lyfte han hälen för att hjälpa till vid slaget. Ryggen var mer aktiv vid spel och sjönk inte genast tillbaka till stolsryggen mellan koderna.

Jag satte fram kod 9 b för att se om han skulle lösa den vilket han gjorde. Han spelade mycket koncentrerat men det var inte för svårt för honom. Han missade inte några attribut. När han spelade kod 9b fick han en helt annan stabilitet än tidigare.

Slutanalys - februari 2004

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>	
	feb-04	(jan-03)
Stabilitet	2	(3)
Sidoskillnad	2	(2)
Separata sidorörelser	2	(3)
Bålrotation	2	(3)
Korsrörelser	2	(2)
Handfunktion höger	2	(3)
Handfunktion vänster	2	(3)
Handledsfunktion höger	3	(3)
Handledsfunktion vänster	3	(3)
Perception	1,75	(2)
Modell/logik	1,75	(2)
Koordination hand/fot	3	(3)
Helhetskoordination	2,5	(3)
Sammanlagd problempoäng	29	(36)

Att Jesper har kommit framåt i sin utveckling syns på analysresultatet. Det syns även mycket tydligt i skolsituationen. Hans uthållighet är mycket bättre. Han orkar sitta och arbeta koncentrerat långa stunder och han trillar inte av stolen längre.

Svenska: Jesper har nu ett litet tunt penngrepp till hjälp när han skriver. Han har mycket lättare för att forma bokstäver och ritar mycket detaljerat. Han tycker om att sitta och rita. Läsningen har gått framåt och nu är han på LUS-punkt 9 vilket i stort innebär att han i viss mån kan använda sig av ljudning när han ska läsa.

Matematik: Jesper har gått framåt i matematiken och ligger nu bara c:a ett år efter sina klasskamrater.

Engelska: Jesper kan tala lite engelska, men ligger inte riktigt på samma nivå som sina kamrater.

Både Jespers mamma, klasslärare och specialpedagoger är mycket positiva till FMT-metoden. Jesper har det senast året visat stora framsteg både skolmässigt och hemma. Även om Jesper är långt ifrån färdigbehandlad har vissa omständigheter gjort att en fortsatt behandling inte är möjlig för tillfället. På många plan har Jesper höjt sin funktionsnivå vilket kommer att underlätta för honom i framtiden även om en fortsatt behandling hade varit det mest gynnsamma för honom.

Fredrika

Fredrika är en nioårig flicka som går i årskurs 3. Hennes svårigheter i skolan är framförallt i matematik men även i andra ämnen och i skolsituationer överhuvudtaget. När hon inte får som hon vill kan hon gömma sig under ett bord eller ute i en snödriva utan att visa någon som helst vilja till att reda ut vad som hänt. Man kan säga att hon "läser" sig i dessa situationer. Det enda som hjälper då är att låta henne vara en stund. När hon sedan kommer tillbaka är det som vanligt. Ibland kan dessa "läsningar" vara i flera timmar. Fredrika är omogen i förhållande till sina klasskamrater och verkar inte alltid förstå "spelets regler". Hon har kamrater även om hon ofta hamnar i verbala bråk med dem. När man ser Fredrika i lekar eller på gymnastiklektioner visar hon inga tecken på att vara klumpig eller okoordinerad utan hennes lärare har uppfattningen att hon har ett normalt rörelsemönster.

Svenska: När Fredrika läser låter det som om hon kan läsa i den utsträckning som kan förväntas av någon i hennes åldersgrupp. Hon är på LUS-punkt 14. Dock visar det sig vid en närmare kontroll att hon har mycket svårt för att tolka och förstå det hon just har läst. Fredrikas handstil är också mycket otydlig. Fredrika behöver nästan alltid enskilda instruktioner för att hon ska veta vad hon ska göra.

Matematik: Vad gäller matematiken har Fredrika mycket stora svårigheter. Hon har inte talområdet 1-10 klart för sig. Hon har precis börjat lära sig tiokamraterna¹¹ och hon är inte alltid säker på hur många fingrar hon har vare sig på varje hand var för sig eller på båda tillsammans. När hon arbetar med matematik måste hon alltid ha konkreta material till sin hjälp.

Engelska: När klassen har engelska sjunger de mest och läser ramsor. Fredrika deltar här på samma villkor som sina klasskamrater.

Fredrikas lärare och föräldrar känner en stor oro över hennes utveckling och svåra situation och har därför bett om FMT-behandling för henne. I skrivande stund har endast 4

¹¹ Tiokamrater är de två ental som tillsammans blir tio; 1+9, 2+8, 3+7, 4+6, 5+5.

behandlingsmetoder. Därför kommer här en redovisning av de uppgifter som den första FMT-analysen gav. Jag ska sedan utifrån den ge en tänkbar prognos om hur Fredrika skulle kunna bli hjälpt av FMT.

Analysresultat – januari 2004

<u>FMT-kriterie</u>	<u>Problempoäng</u>
Stabilitet	3
Sidoskillnad	3
Separata sidorörelser	3
Bålrotation	3
Korsrörelser	3
Handfunktion höger	1
Handfunktion vänster	2
Handledsfunktion höger	3
Handledsfunktion vänster	3
Perception	2
Modell/logik	3
Koordination hand/fot	3
Helhetskoordination	2
Sammanlagd problempoäng:	33 (av 39 möjliga)

Under första behandlingen såg Fredrika ut som om hon höll på att börja gråta precis hela tiden. Hon spelade mycket försiktigt och hela kroppen rörde sig minimalt mycket. Fredrika hade mycket låg stabilitet. Ryggen var inaktiv och lutad mot ryggstödet på stolen hela tiden. Benen var slingrade runt stolsbenen. Fredrikas slag var mycket försiktiga och tysta. Hon hade ett pekfingergrepp utan pronation på både vänster och höger hand. Hela rörelsen styrdes ifrån hennes axlar. Armarna och handlederna var inaktiva.

Fredrika hade en mycket stor sidoskillnad. Vid första behandlingstillfället spelade hon endast med höger hand och endast på virveltrumman. Vänster hand låg avslappnat i hennes knä. Kod 7 löste hon men glömde bort den igen efter byte av trumstock. Jag tog bort cymbalerna och

spelandet med höger hand fortsatte. När Fredrika bara fick en trumstock i vänster hand spelade hon dock med vänster. Så fort hon fick två trumstockar spelade hon dock bara med höger igen. I slutet på det behandlingstillfället kunde hon via kod 4 även lösa kod 7, med båda händerna. Dock hade hon glömt bort det till nästa behandlingstillfället.

Fredrika visade på stora problem med bålrotationen och korsrörelser. Hon löste kod 6 med varje hand för sig men hade stora problem att få ett samtidigt slag vid spel med båda händerna. Hon missade attributen med vänster hand utan att märka det.

Under de 4 behandlingar som Fredrika fått har stabiliteten förbättrats något. När hon får klossar under fötterna visar hon en bättre sittställning när hon spelar. Ryggen har också börjat bli lite mer aktiv och har försiktigt börjat lämna stolsryggen ibland. För att kunna lösa kod 7 måste Fredrika gå vägen via kod 4 då hon annars fortfarande bara spelar på virveltrumman och bara med höger hand. Fredrika kan utverka ett samtidigt slag vid spel i kod 7. Kod 3 spelas däremot ännu bara med höger hand även om vänster hand varit aktiv precis innan.

Framtidsprognos

Följande skolsituationer har Fredrika svårt med för tillfället: Matematik, avläsa sin omvärld, förstå orsak och verkan, skriva läsligt, sätta sig in i andras situation, ta egna initiativ. En FMT-behandling skulle kunna ge följande resultat:

I FMT-behandlingen utsätts adepten ständigt inför nya uppställningar och nya problem att lösa och finna strukturer i. I och med detta utvecklas adeptens modell/logik tänkande. Dessutom får adepten utveckla sin antalsförankring på ett effektivt sätt. Detta skulle hos Fredrika innebära att hennes möjlighet att ta till sig matematikundervisningen skulle öka betydligt. Även hennes förståelse av orsak/verkan skulle kunna förbättras.

Precis som i Fredrikas fall kan en person ha begränsningar i sin rörelserepertoar utan att se klumpig eller okoordinerad ut. FMT-analysen visar att Fredrika har en mycket stor sidoskillnad, svag bålrotation och svag stabilitet. På något sätt har hon lyckats hitta strategier för att dölja detta i vardagen. Troligen med resultatet att hon blir trött och inte orkar med några motgångar. Fredrika klarar inte att bli motsagd och har mycket svårt för att förstå

andras åsikter och anledning till att säga eller göra på ett visst sätt. Genom att låta Fredrika utveckla sin svaga sida och på så sätt minska sidoskillnaden, i samband med en mer utvecklad perception, skulle hon lättare kunna läsa av och tolka sin omgivning.

Fredrika behöver dessutom utveckla sin handfunktion så att hon kan skriva tydligare bokstäver. I FMT-behandlingen kan handfunktionen och handledsfunktionen utvecklas och bearbetas på ett effektivt sätt.

Fredrika visar ofta tecken på att inte vilja/kunna/våga ta egna initiativ. FMT-metoden utgår ifrån adeptens *egna* initiativ och *egna* handlingar. Därför ges adepten möjlighet till att utveckla sin initiativförmåga i sin egen takt, vilket skulle gynna Fredrika i hennes utveckling.

Diskussion

Kan FMT hjälpa fler elever att nå målen i svenska, engelska och matematik?

Skolan idag ser annorlunda ut än den gjorde för några decennier sedan. Läraren står inte stilla vid tavlan under lektionerna utan rör sig i klassrummet. Eleverna sitter inte i bänkar med näsan riktad mot läraren utan oftast i små grupper vid vanliga arbetsbord. Undervisningen idag ska ta hänsyn till varje elevs kunskapsnivå vilket resulterar i att eleverna i en klass kan arbeta med olika saker på samma gång. Ofta har eleverna en egen planering som de utgår ifrån när de arbetar. Läroplanen understryker vikten av att varje elev ska bli en reflekterande, ansvarstagande, demokratisk samhällsmedlem. De traditionella läroböckerna har ersatts med ett mer undersökande arbetssätt där varje elev själv måste ta ansvar för sitt lärande och själv söka fakta.

Jag vill tydligt och klart påpeka att jag är positiv till den här utvecklingen som skett i den svenska skolan. Jag är övertygad om att skolan måste utvecklas i samma takt som resten av samhället för att eleverna ska kunna förbereda sig för vuxenlivet. Jag tror mycket starkt på att eleverna ska undervisas i sin egen takt och få stora möjligheter till eget arbete och eget ansvar.

Däremot vill jag starkt påvisa behovet av att hjälpa de elever som inte har möjlighet att klara av den här typen av undervisning. Det finns elever i våra skolor med en alltför låg funktionsnivå för att klara av dagens skola. Frågan är då hur vi bäst hjälper dem. Är det genom att återgå till den traditionella undervisningen som de säkert skulle ha lättare att ta till sig av, eller ska vi höja deras funktionsnivå så att de klarar av den slags undervisning som bäst står i relation till dagens samhälle?

Jag har i det här examensarbetet visat på sambandet mellan en persons funktionsnivå och möjlighet till att tillgodogöra sig undervisningen i skolan. För alltför många elever går mycket energi åt till annat än just själva kunskapsinhämtningen. Dessa elever får dagligen kämpa med vissa grundläggande färdigheter som borde ha varit färdigutvecklade vid skolstarten.

Sedan några år tillbaka har sexåringarna kommit in i skolans värld. Detta gör att man som FMT-terapeut på en skola har tillgång till elever redan vid sexårsåldern. På några skolor i Sverige finns ett system där FMT-terapeuten under förskoleåret gör en FMT-analys på varje sexåring på skolan för att sedan påbörja en FMT-behandling med vissa av dem under årskurs ett. På detta sätt kan de elever med låg funktionsnivå tidigt få hjälp att fylla i sina utvecklingsluckor.

En elev med svag funktionsnivå som har svårt att tillgodogöra sig undervisningen halkar snabbt efter i skolan och behöver hjälp för att komma ifatt sina klasskamrater. Jag ser därför betydelsen av ett samarbete mellan en FMT-terapeut och specialpedagogerna på skolan. FMT-terapeuten ger eleven chans att utveckla sina grundläggande funktioner samtidigt som specialpedagogerna ger honom enskild undervisning i skolämnena. Detta vore det absolut bästa. Ju tidigare detta sker desto större chans har eleven att komma ifatt sina klasskamrater och tillgodogöra sig undervisningen på det sätt som krävs för att uppnå målen i årskurs 5. När eleven väl har nått målen i årskurs 5 har han större möjligheter att nå målen i årskurs 9.

FMT-metoden ger helt enkelt människor en bättre grund att stå på. Och det mest fantastiska av allt är att när man väl klivit upp ett steg utvecklingsmässigt så ”åker man” man aldrig tillbaka. Man stannar kvar på den nivån. Det handlar alltså inte om att ge eleven konstgjord andning utan det handlar om att lära eleven att andas själv.

Det som utvecklas sitter alltid kvar – det som tränas måste alltid tränas.¹²

¹² Hjelm, Block 9, 2000, s 2

Källförteckning

Litteratur

Hjelm, Lasse, *Block 1 –20, kurskompendier*, 2000

Hjelm, Lasse, *FMT-metoden 25 år*, 2001

Holle, Britta, *Barns motoriska utveckling*, Natur och Kultur, Borås, 1994

Imsen, Gunn, *Elevens värld*, Studentlitteratur, Lund, 1992

Maltén, Arne, *Vad är kunskap*, Gleerups Förlag, Borås, 1994

Piaget, Jean, *Barnets själsliga utveckling*, Sandby Grafiska, Lund, 1988

Utbildningsdepartementet, Lpo-94, Edita Västra Aros, Västerås, 2002

Föreläsningar

Hjelm, Lasse, 2001-2004

Smideman, Gunnar, 2001-2004

Svanström, Elin, 2001-2004